

או"ה למושב לו

גליון חודשי מכיני עמודי דק"ק 'אור שמואל' בעיה"ק צפת ת"ו

'צפת היא מוכנת ומזומנת להשיג בה סוד עומקה של התורה וסודותיה כי אין אויר זך בכל א"י כמו אויר צפת... כי כל הדר בצפת יש לו יתרון על כל שאר ערי ארץ ישראל...' (חסד לאברהם)

גליון 3 אלול תשפ"ה

גליון 'ירח האיתנים' תשפ"ו מורחב
-מפתח הענינים בסוף הגליון-

דבר המערכת

בכולהון איחרטא בהון

בימי הרחמים והסליחות מצינו שעושים עסק גדול מעניני הנדרים, ובערב ראש השנה עושים התרת נדרים, וכן את יום הקדוש יום הכיפורים פותחים באמירת כל נדרי.

ואכן אחר 'כל נדרי' מובא במחזורים מאמר הזה"ק שמדבר על גלות השכינה, שהקב"ה כביכול אומר אוי לי שנשבעתי ועכשיו שנשבעתי מי מפר לי, ולכן מבואר בספה"ק שיש בזה בחינה כביכול של התרת נדרים ושבועות כלפי השכינה על הגלות, ולכן יש לעורר אל הבכי להתחנן על גאולתינו ופדות נפשינו, ורשב"י במאמר הזה"ק שם מתפלל על זה ויעזי"ש. (עיין יסושה"ע וחמד"י).

עוד כתוב בספה"ק שבהתרת נדרים גם מתירים נדרים ונידויים שגזרו מלמעלה ולכן יש לעורר אל הבכי ולכוון בזה לבטל כל גזירות קשות רח"ל. ובאופן נוסף מה ההתרגשות כל כך ב'כל נדרי', שמעתי מא' מבעלי המוסר שביאר הענין, שאומרים בזה שרוצים כל כך להתקרב לרבש"ע ולעבוד אותו שלא נצטרך כלל נדרים בשביל כך.

אמנם בעצם הדבר מדוע עוון נדרים הוא כל כך חמור שכתוב בגמ' ש'כל הנודר כאילו בנה במה' ונקרא חוטא וכו', שמעתי פעם מהגהר"ב בנצאל שליט"א שביאר ע"פ משל לאדם שהגיע לבית כלא וראה שיש אסירים בתוך תאים סגורים מבודדים, הסבירו לו שזה מחבלים מסוכנים, המשיך וראה תאים עם כמה בחדר, הסבירו לו שהם עברו עבירות תנועה וכו', לבסוף ראה אסירים שמסתובבים חופשי בבית כלא, הסבירו לו שהם אנשי עסקים שהסתבכו ופשטו את הרגל ולא היה להם לשלם את החובות ומכיוון שהם לא אשמים בזה הם לא סגורים בתוך תאים כמו שאר האסירים.

הוא שמע את זה חצה את הכביש למסעדה ממול והזמין סעודה דשנה כסעודת שלמה בשעתו, לאחר שסעד ושבע נגש אליו בעה"ב עם פירוט התשלום, ענה הלה שאין לו מה לשלם, בעה"ב הזעיק משטרה ובבית משפט גזרו עליו עונש מאסר, הא מגיע לבית הכלא ומכניסים אותו לתא של הגנבים, הוא שאל מה ההבדל ביני לבין אותם בעלי עסקים שמסתובבים חופשי בבית הכלא, ענו לו טיפס אחד, הם לא ידעו שישתבכו, אתה ידעת שאין לך מה לשלם אז למה נכנסת לתסביכות הזו.

כך אומרים לנודר נדר, אתה ידעת שיש יצר הרע אז למה נדרת, למה הכנסת את עצמך למצב בו היצה"ר יוכל להכשיל אותך.

מה שאנו למדים מכך, שרואים איך הראשונים עשו עסק כל כך גדול בכניסת יום הקדוש יום הכיפורים שבו כל עם ישראל מטהר מכל עוונותיו, מעבירה אחת של נדרים ושבועות להתכפר על זה ולהיות נקיים לגמרי, ואף שעוון נדרים הוא עוון חמור מאוד כמבואר בחז"ל, עלינו ללמוד מזאת כמה תשובה צריך לעשות על כל עבירה, ועל כל סרך עבירה, ולעשות כל טעדיק לבא ולהטהר לפני הקב"ה בימים נוראים אלו.

ופעם שמעתי כמדומני מר' יעקב קמינצקי זצ"ל שאמר בדרשה שאנשים אומרים אחרי שהם מברכים משהוא שיהיה בבחינת ברכת הדיוט (שאמרו בגמ' אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך), אבל הוא אמר שצריך לדעת שמי שעובר על סעיף קטן אחד במשנ"ב הוא לא הדיוט הוא עבריין!

ומסתבר שאומרים אנו מתירים להתפלל עם עבריינים מתכוונים גם על זה, וזה מבהיל לחשוב על כך עד כמה הדברים לא פשוטים, וכמה צריך לעשות חשבון הנפש גם על כל ס"ק במשנ"ב האם קיימנו כראוי, וכך אנו צריכים לבא לפני ה' ביוה"כ זכים וטהורים, וכך בעזרת נזכה שהקב"ה יטהרנו ויכפר לנו על כל חטאותינו, כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם וגו' לפני ה' תטהרו, ונראה ישועה ורחמים בגאולה השלימה שתבא עלינו במהרה בימינו אמן.

מורינו הגאון רבי עמי גורן שליט"א

שאלות לעיון ולחידוד ההלכה בענייני בורר ותשובתו הנלע"ד בצידו

א. שאלה: אחד שרוצה להתפלל מוסף והוא יודע להתפלל מוסף בעל פה, אבל חושש שבאמצע התפלה ישכח איזה תיבות ולכן רוצה לברור סידור שיהיה עמו כל התפלה בסמוך אליו. האם שרי למעבד כן, אף על פי שלמעשה, על פי רוב, לא ישתמש בסידור למאומה.

תשובה: כיון שלא יכול להתפלל, אלא אם יהיה הסידור בידו, שהרי חושש להתבלבל, שרי.

קושיא: אם כן, כל בורר נתיר כה"ג, והיינו לברור ספר לימוד מתחילת היום לסופו, כיון שחושש שיקחו לו אותו ואין לו ישוב הדעת להתפלל או ללמוד בלא שיהיה הספר בתא שלו.

תשובה: אינו דומה. במקרה של מוסף, זהו השימוש של הסידור להחזיק אותו בזמן תפלת מוסף והוא הנותן לו מרגוע. מה שאין כן במקרה השני, אינו משתמש בספר הלימוד, אלא ברירתו היא לאחר זמן. אלא שטוען שאם לא יתנו לו לברור לא יהיה רגוע, והרי טענתו היא נגד רצון התורה, שזה מה שהתורה רצתה שלא יברור אלא לצורך מיידי אף אם אנשים אוהבים להכין להרבה זמן.

ב. שאלה: אחד שרוצה לברור את הניילון שעל הכובע לצורך גשם בחוץ, אבל אינו יודע אם יורד גשם או לא, ורק אחר שיפתח את הדלת, יתברר לו האם ברר לתועלת. האם שרי בכה"ג לברור.

תשובה: כיון שלא ברור שיש לו שימוש בברירתו, ממילא הוי ברירה לצורך שימוש בספק ואין להתיר, וכעין צד אחד בריבית שאסור.

קושיא: בספר אורחות שבת פרק ג' סעיף נ"ב עמוד קמ"ז פשיטא ליה שאם הוא מסופק מתי יבואו האורחים, שמותר לברור בסמוך לשעה המוקדמת שאפשר שיבואו בה האורחים. הרי שמותר לברור מספק.

תשובה: אינו דומה, שהתם כיון שכוונתו לצורך הסעודה הרי אין על הברירה שם ברירה אלא לאלתר, כיון שמכוין לצורך הזמן המוקדם שיבואו האורחים. מה שאין כן בענייננו הרי מתכוין שאם אין גשם בחוץ, לא ישתמש בזה כלל והוי ברירה שלא לצורך שימוש לאלתר. וגם לעניין סעודה אם יש לו ספק אם יגיעו אורחים או לא, נראה לאסור.

אמנם בעיקר דינו של אורחות שבת נראה להחמיר כיון שסוף כל סוף בורר מספק. אבל אם חושב שיגיעו מוקדם ובורר על דעת זה, אין שום חשש גם אם יאחרו. והיינו שבעינין שהמעשה שלו ייעשה מנת להאכל בקרוב ולא על מנת הספק.

-המשך בעמוד הבא-

{ יש מחלוקת ראשונים האם בעלי חיים שהוקצו לשעשוע אם הוי מוקצה והחמיר הרא"ש בזה. והרי צ"ע מאי שנא מכל מוקצה כגון אבן שהקצה אותה לצורך משחק שלא הוי מוקצה. והביאור הוא שחז"ל אסור מוקצה, אלא שאם מקצה לשימוש **אחר שאינו שימוש המוקצה** חז"ל התירו. ולכן אם מקצה האבן לצורך משחק או מעצור לדלת שרי. אבל בעל חי שזהו שימוש לא יכול לומר על גזירת חז"ל שהוא רוצה להשתמש במה שחז"ל אסרו.

וכעין זה בנד"ד, התורה אסרה לברור לאחר זמן, **ולא יכול לומר שיש לו הנאה מיידיית לברור לאחר זמן**, שהרי זה מה שהתורה אסרה, ועיין היטב, כי הוא יסוד גדול {

ו). **שאלה:** הגרש"ז זללה"ה התיר לברור לצורך השכן גם אם השכן לא ישתמש בדברים **לאלתר** שהרי עושה עם זה חסד ובזה מסיים ברירתו. אם כן לפי דבריו, למה שלא נתיר לבעל שיבקש מהאשה כל פעם לברור לאחר זמן, והרי היא עושה חסד עם הבעל.

תשובה: פשיטא שאין להתיר לברור גם אם נעשה על ידי זה חסד, שהרי התורה אסרה לברור **גם אם הברירה משמחת אנשים**. אלא שהגרש"ז זללה"ה התיר במקרה **מיוחד** שיש מסירה של חסד ופעולה חיצונית לברירתו ולא קשורה אליו כלל. וגם לדעת הגרש"ז זללה"ה **אם השכן יכול לבוא אחר כך, אין להתיר**. והיינו רק בכה"ג שאין אפשרות לעשות את החסד אלא כעת.

וגם בזה חלקו עליו הגר"ש אלישיב זללה"ה ועוד הרבה גדולים. **ולכן יש להמנע מזה כיון שהוי שאלה חמורה של דאורייתא**. ויש להזהר כשילד קטן מבקש שיבררו לו חומש ממקום גבוה לעיין קודם, כי אולי לא ישתמש בזה כלל.

ג). **שאלה:** אחד בורר את הניילון שנועד לכסות את הכובע בגלל שחושש שאולי ירד גשם **כל רגע** בחוץ האם שרי, כיון שכרגע ממש לא יורד גשם.

תשובה: אם זה מאפשר לו בגין כך לצאת החוצה, הרי זה לצורך **שימוש מיידי**, שהרי בלא זה, לא יכול לצאת החוצה, כיון שחושש שכל רגע יכול לרדת גשם. ולכן גם מותר לו לברור ניירות לקנה אפו כיון שחושש שכל רגע יצטרך להשתמש בהם **והוא דבר המצוי לכל רגע**.

ד). **שאלה:** אחד ברר תפוח ורץ למר"צ לשאול האם זה ברירה ואמר לו שהתנה לעצמו ואמר אם הרב יאמר לי שהוצאתי את זה מתוך **תערובת**, אוכל את התפוח ואשתמש בו לאלתר. אבל אם הרב יאמר לי שלא הוי תערובת, לא אוכל את התפוח ולא אשתמש בו. האם שרי.

תשובה: הרי נידון זה תלוי אי אמרין ברירה מדאורייתא. שלפי הגר"א ז"ל שאמרין ברירה מדאורייתא, הרי מתברר שהוציא את התפוח על מנת לאוכלו לאלתר. אבל לפי פשטות המחבר והחזו"א שאין ברירה **אלא מדרבנן, לא שייך זה ואין להתיר**.

ה). **שאלה:** האשה רוצה לסדר את הארוחה על השולחן [תוך כדי ברירת הדברים] מוקדם כמה שעות לפני הארוחה, כיון שרוצה לשמח את בעלה שיחזור עוד כמה דקות, וכשיראה שהשולחן מסודר, ישמח. והרי ברירתה לצורך שימוש מיידי כיון שבעלה יחזור תיכף ומייד.

תשובה: חס ושלום להתיר, כי זה בדיוק מה שהתורה אסרה, והיינו לברור לצורך לאחר זמן **גם אם זה משמח את האדם לברור עכשיו** ויהיה לו בזה שמחה ומרגוע...



הנאמן הגדול רבי משה מרדכי קארפ שליט"א

שיעור פתיחה להלכות בישול

ר"מ כולל 'חלקת יהושע' ביאלא

אמנם יל"ע דהא **הרמב"ם** כתב (שם ה"י) דשיעור המים שיהא חייב שיהא ראויין לרחיצת אבר קטן, והרי מים הראויים לרחיצה הם פחות משיעור יד סולדת בו, א"כ אף בפחות מכן יהא חייב, אכן י"ל דהחוב הוא דוקא יס"ב דראוי לרחיצה, ואף שבפחות מיס"ב גם כן ראוי לרחיצה, מ"מ כל עוד שלא הגיע ליס"ב לא הוי כלום, דהוי הפשרה ולא בישול, וכמו מעביר ב' אמות ברה"ר וכיוצא"ב, דלאו שם מלאכה עליה כלל, ואפי' מותר לכתחילה, אא"כ הוא באופן שיכול לבא לידי יס"ב דזה אסור כמבואר ב**שו"ע** (סי"ד).

והנה **החזו"א** (סי' נ' סק"ט) חידש דכל דבר שנעשה יס"ב יש בו משום מבשל, אע"ג דלענין חיוב צריך שיתבשל כמאכב"ד מ"מ איסורא איכא כל דנעשה יס"ב, ואפשר דאסור מה"ט כעין חצי שיעור, ולכן כתב (סי' ל"ז סק"א) דאין ליתן בשבת קדירה ממתכת ע"ג האש לשמש כקדירה ריקנית שהרי מחממה והמחמם את המתכת הוי מבשל עייש"ה, ובסי' ל"ז (סק"כ כ"ב) הקשה ע"ד **המשנ"ב** (סי' רנ"ז סק"א) לענין שהייה בקדירה חייאת דאם הגיע ליס"ב כבר נתבשל קצת.

אכן אגן קי"ל כדברי הראשונים דאף יס"ב במקום שאין ראוי לבישול לאו בישול הוא כלל, וכמ"ש **הרשב"א** (מ: ד"ה מביא), ובר"ן (כ. מדפי הרי"ף) ו**ברמב"ן** בע"ז (עד: ד"ה וניל) דבדברים הקשים לבישול אפי' יד סולדת בו מותר, רק שמחוסר בקיאות מה נקרא דברים הקשין וכיוצא"ב אנו אוסרין הכל, עיי"ש, ולפי"ז לק"מ קושיית החזו"א גבי קדירה חייית, דאף אם בא לידי יס"ב קודם שקעה"ח לא פקע מיניה שם קדירה חיייתא ושרי.

וכל דבר יש את השיעור שלו בבישול, ושיעור מאכל בן דרוסאי נחלקו בראשונים אי הוי חצי בישול או שליש בישול, וכ"ז נפק"מ לכמה דברים, בעצם החיוב על בישול, וכן משי"כ **הביאה"ל** (ס"ד סוד"ה אפילו) דלענין מעשה שבת יש להקל בדיעבד בשוגג לאחר שנתבשל כמאכב"ד, וכן לגבי בישול אחר בישול אי אחר שנתבשל

בישול הוא מאבות מלאכות שבת, אך בלשון **המשנה** של ל"ט מלאכות שבת כתוב בשם האופה, וכמו שביאר **הרע"ב** שם (פ"ז מ"ב) האופה לא הויא במשכן דאין אפייה אלא בפת ופת לא שייכא במלאכת המשכן, אלא תנא סידורא דפת נקט, ומיהו מבשל שהוא מעין מלאכת אופה הוא במשכן בסממנין של צבע תכלת וארגמן ותולעת שני וכו', ובישול שייך בתבשיל ואופה שייך בפת, ושניהם הם אבות מלאכות וחייבים גם על תולדותיהם.

והנה המחמם את המים ובאים לידי יד סולדת גם כן חייב משום מבשל, וכמ"ש **המשנ"ב** (ריש סי' ש"ח) **מהרמב"ם**, וביאר דמשתבח על ידי הבישול, והוא הדין פירות או שאר דברים הנאכלים כמות שהן חיון כמ"ש **הרמ"א** (סי"ד), והביא **המשנ"ב** שם (סי' צ"א) דשייך בהם שם בישול שהן משתבחין עיי"ז.

אכן **הרדב"ז** (ח"א סי' ר"יג) למד בדברי **הרמב"ם** (פ"ט ה"ג) שכתב דהמבשל על האור דבר שהיה מבושל כל צרכו או דבר שאינו צריך בישול כלל פטור, דפירות חיון וכל דבר שנאכל כמות שהוא חי פטור עליו אם בישלו, אכן זה יש לחלק מחימום מים דבמים חמים הוי דבר אחר ממים קרים, משא"כ פרי חי או מבושל לא הוי צורך ממשי באכילת הפרי דהא נאכל כמות שהוא חי. (וע"ע **שעה"צ** שם ס"ק קי"ד מה שהאריך בזה).

ושיעור שיהא חייב עליו במבשל הוא משיעור כמאכל בן דרוסאי, וזה חייב דווקא בנתבשל כולוף כמ"ש שם **הרמב"ם** (ה"ה), והיינו כיון שראוי מקצת לאכילה, ובמבושל מאכל בן דרוסאי שבישלו יותר נחלקו בזה הראשונים, וי"ל דמ"מ עיקר החיוב של בישול כמאכל בן דרוסאי והשאר זה השבחה של המאכל, ואכן דבר שהיה מבושל כל צרכו פטור עליו אם אינו משביחו בזה ומצטמק ורע לו (עין ס"ד), וכן דעת רוב הפוסקים, ומזה נמי הקשה הרדב"ז דגם בפירות חיון כבר היה ראוי לאכילה, אכן **המשנ"ב בשעה"צ הנ"ל** חלק עליו עיי"ש.

ובשעה"צ (ס"ק ד') ביאר בדברי הרמב"ם שאם הקשה המתכת מסתמא מתרפה תחילה וחייב על הריפוי, ונראה דכן מוכח מפירש"י שם בסוגיא (עד: דמירפא רפי והדר קמיט- דמירפי רפי עיי' חוס דאור ומים שבתוכו יוצאין וכו' וכי רפי ברישא הוי ביטולו ועיי"ש, וכ"כ השעה"צ דמשמע מדברי הרמב"ם ופי' הר"ח שם.

ולפי"ז דנו גם לגבי עשיית צנימים בשבת וכיוצא"ב שניהיה קשה, וייתכן דהוי כביטול אחר אפייה, דכשמביא את הלחם לידי קישוי הוי ביטול דנעשה כמין דבר חדש (ועיי' מה שהביא בזה **רבינו בהשב"ש** ח"א פ"ח בדיני ביטול ס"ח ובהערות שם), אמנם לתת מים חמים בצלחת או כוס חד פעמי שפעמים מתרכך ומאבד צורתו מעט מותר, וכמ"ש **המשנ"ב** (ס"ק צ"א) דמותר ליתן כלי עופרת סמוך לאש לחממו אף שקרוב שהיה ניתן כיון דלא ניחא ליה בהכי ומסתמא יקחנו קודם שיהא ניתן, ואף שודאי ניחא ליה בחימומו עיי"ש, ואין בזה משום חצי שיעור, דכל החיוב הוא באופן שרוצה לרככו (כמ"ש **בנשמ"א** כלל כ' אות א'), אבל בלאו הכי לאו כלום הוא.

כמאכב"ד או דוקא אחר שנתבשל כל צרכו נחלקו בזה הראשונים (עיי' ביאה"ל שם ד"ה יש בו) וקיי"ל להחמיר.

ובשאר דברים שאינם אוכלין השיעור הוא שהקשה נהיה רך, והרך נהיה קשה, וזה שיעור החיוב כמ"ש **הרמב"ם** (פ"ט ה"ו) כללו של דבר בין שריפה גוף הקשה באש או שהקשה גוף הרך הרי"ז חייב משום מבשל, **והמשנ"ב** הביא (ריש הסימן) דהיינו שכנעשה גחלת.

וזה נפק"מ לגבי לחמם מתכות דאף שהחזו"א החמיר כנ"ל, מ"מ אנו מקילין שכל עוד שלא נעשה גחלת מותר, ובזמנם לא היה מצוי קדירות מתכת אלא קדירות חרס ולכן לא מצינו בזה בדברי הראשונים, ולכן מניחים קדירה ריקנית ע"ג האש ומניחים עליה דברי מאכל המותרים בשבת ולא חוששים בזה שהקדירה נעשית רותח יס"ב כל עוד שלא נעשה גחלת, וכן אינו משנה בריכוך או קישוי הקדירה כלל, (אמנם נייר כסף על האש ממש נשרף ונעשה גחלת), והחזו"א כתב שם שמי שמדליק בשבת חשמל הוי מבשל דמגיע ליס"ב אלא דלא הוי ניחא ליה עיי"ש.



הגאון הגדול רבי פינחס שוב שליט"א

הערות הנוגעות למעשה בעניני התקיעות ויום הכיפורים

ר"מ כולל לתלמוד והוראה 'זכרון דב'

מה צריך לכוין בתקיעות דמעותא אם לצאת יד"ח דאורייתא או דרבנן

דס"ל דכיון דצריך לתקוע מתקנת חז"ל ל"ש יותר בל תוסיף, דהא צריך לעשות המעשה, וא"כ לא איכפת לן בכונתו, ועדיין צ"ב דאפשר דכונתו דוקא בעושה בסתמא ע"ד תקנת חז"ל. [נבמקו"א נתי' אי חוששין בספה"ע משום בל תוסיף שלא לכוין למ"ע דאורייתא בודאין.

הנה פליגי רבוותא אי עיקר התקיעות דמיושב (ואשר לפי"ז צ"ב אמאי אין עומדים בהם), או דהעיקר דמעותא, ודמיושב תוקעין לערבב השטן. ולפי"ז לכא"ו הוי ספק אם לכוין מצוה דאורייתא או דרבנן. ויל"ע לשי' הרשב"א ר"ה ט"ז דכשחוזרין ותוקעין עוברין משום ב"ת, א"כ בדין נמי איכא ב"ת. מיהו עי' בדברי ז"ל שגראה

מי שעומד בשמ"ע דלחש ותוקעין בחזרת הש"ץ למלכויות וכו' מה יעשה

אבל במקום שתוקעין בחזרת הש"ץ ואיהו עומד בלחש יל"ע אי יפסיק בשמיעה, דהא מבואר בגמ' דא"ל רבא לר"פ ב"א דכשמתפלל ביחיד לא ירמוז לשמיעה לתקוע לו בתפילתו, ובפשוטו מבואר דהשמיעה הוי הפסק, (ויש לדחות דהא ש"י הר"מ דלא א"ל רבא אלא דא"צ לתקוע ביחיד). אמנם למעשה כיון דהלחש וחזרה הם ענין א' כידוע, א"כ התקיעות לצורך התפילה ידידה נמי ש"ד להפסיק כיון דהוא צורך התפילה. מיהו יל"ע למש"כ החזו"א (ס"י קל"ז ב') דאף אחר שמו"ע מצי לקיים ענין התקיעות דע"ס הברכות, א"כ למה יפסיק כעת כשיכול להשלים אח"כ אחר דבלא"ה א"י"ז מקום דילי. שו"ר דכיון דמהני אז לציבור מהני נמי לידידה ולא אח"כ ושפיר מפסיק בשמיעה.

מי שאינו יודע אי תוקעין עתה תקיעה שלפניה או שלאחריה אי יוצא יד"ח

ומשו"ה היה מועיל, ועי' שפ"א דקושייתם אמאי עולה לא' הא בסוף התקיעה היתה כונתו לתקיעה שלפניה, ומב' בפשוטו דאף באותו הסדר ל"מ מחשבה מתחילה לסוף, ועי' ק"נ אות ב' שכי' ל"כ. עוד יש לדון בגוונא דשמע תקיעה שלאחריה והיה סבור דלא עלתה לו וחוזר על תקיעה זאת, ולמעשה היתה הכונה לתקיעה ראשונה דתשר"ת השני וא"כ היתה כונתו לדבר שהוא הפסק בתשר"ת הראשון, דיי"ל דא"י"ז כונה למצוה והוי"ל הפסק לכוי"ע, (עי' מג"א ס"י תק"צ ה' בהא דפליג אלבוש).

הנה בריטב"א ל"ג ב' מבואר להדיא דלא איכפת לן כלל בזה. ועי' רא"ש פ"ד ס"י שהביא הקו"א אמאי צריך ב' תקיעות בין תשר"ת לתשר"ת ולא סגי בתקיעה א' דממנ"פ מהני, ותי' דכיון שעשה התקיעה לשום פשוטה אחרי תרועה לא רצו שתעלה לפשוטה שלפני תרועה, ובפשוטו מבואר דבכה"ג ל"מ עכ"פ לכתחילה (דלא רצו לעשות כן), אמנם הנה בתוס' הק' ע"ז מהא דמשך בשניה כשתים ויל"ע ממ"ש הפ"ת אה"ע ס"ב ד' בדעת הרמ"א ס"א א' דאם קידש בטעות ואח"כ חוזר ומקדש א"צ לברך ברכת אירוסין, וכן משמע בבהגר"א ס"י סק"ז, (ועי' חזו"א אה"ע ס"ג כ"ג דלשון חכמים

אם תקעו ונתברר דהשופר פסול אם צריך לחזור ולברך על התקיעות החדשות

מרפא וז"ל בקיצור כיון שברכו בשעה שהיו ראויים לברך ראוי לברך את ד' בכל היום אלא שאין רשאי להרבות וכו' ולכן הגדירו חז"ל אימתי וכו' וכל שעשה ברשות חשיב ברכה וכו'), ולפי"ז יל"ע מאי שנא מנ"ד (ועי' מחשבת חיים ח"א קס"ט לענין בירך על חצי הלל ואחר שסיים נזכר דצריך לומר הלל שלם), ואפשר דשאני מקום דפשע לטעות דאונס, ולפי"ז יל"ע בנ"ד.

הנה מבואר במ"ב סו"ס תרל"ט דאם בירך לישב בסוכה וראה אח"כ דהלאדי"ן לא היו פתוחים צריך לחזור ולברך לישב בסוכה, ועד"ז בס"י תרנ"א מ"ב נ"ו אם בירך על הלולב ואחר הברכה ראה שהיה הלולב או א' מד' מינים פסול, יחזור ויברך, וא"כ הוי"ה בנ"ד. ויל"ע ממ"ש הפ"ת אה"ע ס"ב ד' בדעת הרמ"א ס"א א' דאם קידש בטעות ואח"כ חוזר ומקדש א"צ לברך ברכת אירוסין, וכן משמע בבהגר"א ס"י סק"ז, (ועי' חזו"א אה"ע ס"ג כ"ג דלשון חכמים

אשה שאינה יכולה להתענות אם בעלה איננו בבית אם מחויב להתפלל בבית (ומהו כשלא יוכל להתפלל כלל)

אונס אבל לענין פיקו"נ דשרי לעבור איסורא י"ל דודאי ליכא ערבות למונעו מהצלתו ע"י איסורים, ותלי' במה דהאריך המנח"ש אי צריך ליתן את אשר לו כדי שלא יצטרך החולה לבשל בשבת, ובנ"ד נמי כן הוא, מיהו בנ"ד דצריכה סיוע מבעלה כדי שלא תזדקק להתעסק בעוללה י"ל דהא ה"ז בניו נמי והא פשיטא דאם מטיל עצמו על אחר ועי"ז לא יתענה ה"ז כי מכשילו וכדלעיל וה"נ בנ"ד. עול"ע אי כי היכי דמשועבד לכפרתה ליתן לה קרבנות ה"נ משועבד לקיום מצוותי' וצריך מחויבי הממון דילי' לשכור מי שיסיע לה או הוא גופיה, וצ"ת לע"ע.

אם צריך דוקא לבקש מחילה או סגי במחילת הנפגע בלא בקשה

מיהו בפר"ח תר"ו אייתי ממהר"ן חביב שמה שנוהגין בזמנינו כי יחטא לאיש שולח אחר לתווד השלום הוא מנהג טעות אלא שהעולב ילך בעצמו ופליג ע"ז ולא ברירא לי כונתו אי מהני משום ששא"כ אי משום דהעיקר דנתפייס והנה בב"ח כי דכשפייס צריך לפרט מה שחטא דומי' דמי שחטא לפני המקו' דצריך לפרט (והו' במג"א ומ"ב) ומבוי' דלא סגי במחילה גרידא אלא ה"ז כוידוי (ועי' אז נדברו ומשנ"י, והנלעני"ד כתבת' ובשד"ח אייתי שיטה דבשמיטה דמשמט חובותיו הקב"ה משמט נמי חובותיו שביאל"ח ואי"צ לפייס, ובמקו"ח לחווי"י כי דבזיה בפני רבים צריך מחילה בפני רבים אפשר כונתו דאינו חייב למחול בלי"ז.

על איזה דברים צריך לפייס הנפגע

דהמזיק ממון חבירו כיון דלא נצטער כ"כ אי"צ לפייסו אלא לשלם הזיקו ועי' שטמ"ק ב"ק צ' בשם הראב"ד ויל"ע באופנים המבוי' בגמ' דאין לו עליו אלא תרעומת דלכאוי' צריך לפייסו (דאלי"ה מאי נפ"מ) ואמאי ואפשר דהו"ל קצת זכות ממון בזה ועי' חזו"א ב"ב י"ג י' שכי' דאם עשה חנות של נחתומין אחר שכיבד וריבץ שכו לאוצר דהוא ספק אם שרי ל"י ולכתחילה הלכתא דלא יעשה ואם עשה אי"צ לסלק אזי לא גרע מאונאת דברים ואין נמחל לו עד שיפייסו (ועי' דחייב למחול לו) ולהנ"ל צ"ב דאי"צ מכלל הדברים המצריכים פיוס.

אימתי זמן התחלת וסיום נעילה

שהו' בב"י ועי' גופא אמר דהיינו כשחמה בראש האילנות, סוף דבר, דהדבר צ"ב טובא מה שנהגו רבותינו שבא"י להתחיל הנעילה כשעה קודם השקיעה וכבר העירו בזה ואנחנו לא נדע. ועד"ז לענין סיום נעילה אחר צאה"כ צ"ב טובא דהא מבוי' בטור דצריך לסיימה עד צאת הכוכבים כמ"ד נעילת שערי היכל ולא אדע הא דנהגו בישיבות הק' בליטא לסיים במאוחר מאד (מיהו בפ' האריכו {ועי' באר שבע סוטה לז' ב' ומקו"ח לחווי"י תרכ"ג} אודות הא דהו נוש"כ בלילה דנעילה ולא כי משום גוף הד' דמתפלל הש"ץ בלילה ומשמע דנקטו דסומכין אפשר השמועה דלרב נעילה פוטר ערבית דהיינו דזמנה אף בלילה ממש או דסגי בהתחילו בזמנה ותמוה דמאי שגא מכל תפילה שצריך לסיימה בזמנה).



הנאמן רבי יהואל יהושע ברנדרויין שליט"א

שו"ת בעניני ריבית בדברים המצויים

ר"מ כולל 'חלקת יהושע' ביאלא- ומו"ץ 'ברית פינחס'

א. בעניין קבלת מניות של בנק הפועלים - השאלה שנשאלת רבות לאחרונה

להחמיר, משום שאם אין מישהו מסוים בעל שליטה אז למי כן שייך הבנק? ממילא גם המקילים שאין בעלות בזה יש להחמיר. ומכל מקום לדעתו אין בבנק הפועלים שום איסור, למרות שהבנק מחזיק ב-20 אישורי עבודה לשבת לדעתו הדבר נחשב כחלק זניח בפרט שמדובר בעובדי תחזוקה וביטחון, ולכן אין בזה בכדי להחשיב את הבעלים כבעלים על חברה שמחללת שבת, יש לציין שיש לבנק הפועלים סניף בנתב"ג הפתוח 7X24! רח"ל. בנוסף מתייחס שם לנידון ידוע האם הית"ע מועיל מול מי שאינו נאמן על השבועה, והיות שהבנק מלווה לכאלו שההית"ע לא תקף

תשובה: הובאו דבריו של הרב לבקוביץ מ'תשואה כהלכה', שהתייחס לשאלה הכללית אם בעלות על מניה משמעותה בעלות על החברה, ולדעתו לרוב הפוסקים כל עוד אין בכמות המוחזקת כדי לשלוט ואף אין כוונתו לזה הדבר מתפרש כשותפות לרווח ולהפסד ולא לבעלות, והדברים צ"ע שהרי התקבל פסקו של המנחת יצחק זצ"ל ועוד שבכל מניה המקנה זכות הצבעה יש בעלות (וכן הוא ברוב המניות בזמנינו). יש לציין שגם ב'תשואה כהלכה' מחמירים בפועל (באופן עקרוני) בזה. הוא מציין שם בתוך דבריו שבחברות כמו בנק הפועלים בו אין 'בעל שליטה' הדבר נוטה

הכשרויות של העדה החרדית וגלאט הון כליל מהשקעה במניות (משא"כ ב'תשואה כהלכה' שמקיעים במניות 'כשרות').

סיכום הבעיות שיש באחזקת מניות של בנק הפועלים, מן הקל אל הכבד: א' שירשור - בעלות בעקיפין על מניות של חברות נוספות שמהותן עוסקת באיסורי תורה חמורים כמו ריבית ללא היתר עיסקא או חילולי שבת. ב' חילולי שבת (קל יותר מבחינה הלכתית משאר הבעיות, משום שאינו מחלל שבת בעצמו ח"ו, משא"כ בהלוואות בריבית), ג' הלוואה בריבית בהית"ע למי שאינו נאמן על השבועה, ד' הלוואה בהית"ע שעל תוקפו ההלכתי ישנה שאלה מסוימת, ה' הלוואה בהית"ע לכאלו שאינו חל אצלם בשל חוסר עסקים ונכסים. (בין ג' וד' לא ברור מה יותר חמור).

לגביהם הקונה מניה נעשה בעלים ושותף לזה. ויש להוסיף מה שדיברנו לאחרונה שיש בעיה כללית בהיתר עיסקא שלהם שכל חודש עיסקא בפני עצמה עם תנאי של שתיקה כהודאה בזמן שרוב העסקאות בימינו אינם כאלו המניבים רווח קבוע מדי חודש אלא מתבססים על עליית ערך שנתית ויותר.

בעיה חמורה ביותר היא שהבנק מלווה לאנשים שאין להם שום עסק או נכס שיחול עליו העיסקא והיו רבית קצוצה, וכל בעל מניות לאותם הפוסקים הופך להיות בעצמו בעלים ע"ז.

ויש את הבעיה המכונה בעיית השירשור, דהיינו מה שהחברה קונה מניות מחברות אחרות, ואי אפשר לפקח על דבר זה, משמעות הדברים היא שגם מניה שאין בה שום איסור יכולה לגרום לבעליה להיות שותף בחברות נוספות בעייתיות. בגין בעייה זו מתנזרים

ב. שכן ביקש ללוות מיץ ענבים, שלחתי את הילד והוא חזר עם איגלו שקיבל מהשכן הלווה.

תשובה: נראה שמותר, שהרי אינו מלווה למלווה אלא לבנו, ואם היה המדובר שנתן לו דבר שחוסך ממנו סעודה, היה מקום לדון דמשתרשי ליה לאב דמי סעודתו (וכמו דאי בשו"ע סי' קס סט"ז)

ג. האם במסגרת אשראי בבנק יש בעיה יותר מהלוואה אחרת בבנק?

תשובה: מובא בספר נתיבות שלום בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל שלא לסמוך על היתר עיסקא ביחס לעובר ושב (המכונה 'אוברדראפט' או 'משיכת יתר'), הוא טען שחסר בגמירות דעת בזה אופן. ביאור הדברים: הרי בכל הלוואה בהית"ע שנעשית לכל מטרה צריכים להסתמך על כך שהלווה מקנה למלווה בעד הכסף שקיבל חלק בנכסיו כנגד ההלוואה, ובעו"ש שמדובר (גם) על סכומים קטנים שכל פעם מושך ומכניס, זאת אומרת כל שינוי

לכך. אמנם מסתבר שאם האדם יודע מזה ומתכוין לכך מועיל. באופן כללי ככל שיודעים ומבינים יותר את משמעות ההיתר עיסקא הדבר נהיה יותר לכתחילה. כמובן שהתשובה מתייחסת רק להבדל בין מינוס להלוואה, אבל תמיד יש לשים לב שאין בעיות כלליות, כגון שיש ללווה נכסים כנגד ההלוואה ושהריבית ריאלית להרוויח מאותם נכסים, ואכמ"ל.

ד. אחד קונה דירה וחוסר לו כסף, רוצה לשלם לי 8%, מדובר על עסקת אקזיט, האם יש בזה ברכה? והאם זה בסדר שיש גם שטר הלוואה?

תשובה: ראשית, ברור שלכתחילה אין לרשום שטר הלוואה במקביל לשטר היתר עיסקא, זה איסור גמור המוזכר בשו"ע סי' קעז סעי' כד. ולעניין דיעבד עיין בפוסקים (פ"ת שם ועוד). (ובבנקים מסתמכים על כך שכתוב בהיתר עיסקא שכל מקום שמוזכר הלוואה או ריבית הכוונה לעיסקא ולרווחים, אבל ודאי שלכתחילה יש לרשום בשטר ההלוואה שנעשה על פי התנאים המפורטים בשטר היתר עיסקא שנחתם בין הצדדים. והמובחר שימנעו מלהזכיר בשטר ההלוואה לשון הלוואה וריבית רק עיסקא ורווחים.

לגבי מה ששואלים ורוצים להיות לכתחילה וללא חשש, בספר היתר עיסקא כהלכתו כתב שראוי להמליץ לבני עלייה להוסיף בעסקיהם הפרטיים שנעשים עם אנשים כשרים ונאמנים כדלהלן: "מוסכם בזאת כי במידה וח"ו לא יהיו רווחים מהעיסקה שלשמה מועבר הכסף, ייפטר המקבל מכל התחייבויותיו להעברת כל סוג

של רווח לנותן. עוד מוסכם, כי למרות האמור לעיל, בנוגע לנאמנות על הרווחים מקובלים על הנותן כל הברורים המקובלים בשוק המסחר כהוכחה שלא הרויח. ורק בכל הנוגע להוכחות על הפסד הקרן יהיו תקפים כל התנאים האמורים לעיל בעניין נאמנות המקבל". משמעות הדברים שלגבי הקרן יחולו כל התנאים הרגילים שבהית"ע, דהיינו חיוב עדות על ההפסד, ולגבי הרווחים, דהיינו האחוזים שמתחייבים, יהיו מקובלים בירורים סטנדרטיים שמקובלים בין כל שני שותפים, ולא דווקא שבועה, שהרי כיום אין נשבעים. בנוסף בהיתר עיסקא הנפוצים בזמנינו מופיע סעיף שאם לא מועיל חצי מלווה יהיה כולו פיקדון, וזה ג"כ מועיל שבפיקדון אין חשש דאורייתא, ואפשר להוסיף לרווחא דמילתא גם עניין זה, ולכתוב כדלהלן: "למרות האמור לעיל מוסכם שהעיסקה תהיה מוגדרת כולה פיקדון כהגדרתה בהיתר עיסקא זה". ובעז"ה תשרה ברכה בכל מעשה ידיכם.

ה. מעסיק שמשלם בד"כ בהעברה לבנק הפעם שילם בצ'ק דולרי, לא הפקדנו את הצ'ק ובינתיים שער הדולר עלה, האם מותר לפדות את הצ'ק?

תשובה: יש להקדים שתשלום בדולרים נחשב ששילמו בפירות, דהיינו מוצר, דולרים בארץ דינו כמוצר שערך עולה ויורד (משא"כ מטבע). והנה לגבי חוב של מכר מתיר הרמ"א (סי' קס ס"ד) לקבל תוספת אם נותן לו מדעתו ואינו אומר לו שהוא עובר ההמתנה, ושכירות ג"כ דינו כמו חוב של מכר, ממילא מותר להוסיף מעט בשעת תשלום, ואפילו הרעק"א ושאר פוסקים שההיתר בחוב של מכר הוא רק "כעין עובדא דהש"ס דלקח ממנו בדרך פסיקה ובשעת פירעון הפירות נתן לו פירות יותר, אבל אם נתחייב לו ממון אין חילוק בין אם נתחייב לו בדרך הלוואה או מכר כל שפורע לו יותר

אסור", הרי כאן שפורע בדולרים או בצ'ק של דולרים נחשב תוספת של פירות (ולא תוספת של מטבע) מותר.

מילתא אגב אורחא יש לדון אם היה המדובר בחוב של הלוואה האם היה מותר? ויש לחלק בזה שאם היה מדובר בצ'ק של הלווה אסור, משום שצ'ק עצמי לא נחשב פירעון רק אמצעי גבייה א"כ מחזיר לו יותר כיוון שעלה השער, אבל אם היה נותן לו צ'ק של אחרים יש להתיר, שאז הצ'ק נחשב הפירעון, וא"כ מה שעלה השער אח"כ הוא כבר שרשותו של המלווה ושפיר דמי.



בהלכות המועדים הבעל"ט והמסתעף נידונים הלכתיים שנידונו בבית המדרש

הרה"ג ר' שמואל צולמן שליט"א
כולל 'נחלת נפתלי' פייבלזון

דין בדיקת מזוזת יחיד ורבים

שרבים נבדקת פעמיים בשבוע ואי משום סכנה נבדקת פעמיים בשבוע היה צריך להיות שלא יניחו כלל מזוזה משום סכנה כמו באבולי דמחוזא ומה שתי" בת"י ק' דלא אמרה הגמ' כשפים. ובטעמיה דרש"י דמשום טירחא צ"ע מה טירחא גדולה בכתיבת מזוזה ואם הניחו כבר מזוזה בשער בת רבים מי שהניח לא יהיה אכפת לו שנפסלה מזוזתו.

ומוכרחין אנו לומר דלא כפשטן של דברים הני מילתי, דהלא מעיקר הדין וודאי דיש חזקת כשרות על כל דבר שנעשה בכשרות ומוקמינן אחזקתיה, ובפרט שאין מזיון את המזוזה ממקומה ודלא כתפילין שכל יום מניחה עליו ומחזירה ומצוי שמזיע עימה משא"כ במזוזה, וא"כ אין צורך מעיקר הדין לבדוק, אלא הוא דין דרבנן שצריך לבדוק המזוזות כיון שנעשו על פי מצוות ה' על ביתו ושער, והיא שומרת מן המזיקין כדי שלא יזוקו כאשר אינה בכשרות וחמירה סכנתא מאיסורא ועל סכנה אין סומכין על חזקה, ובהא אמרינן דשל יחיד בודקין פעמיים בשבוע שהוא זמן ששיערו חכמים שיכולה להיטשטש או להימחק ולהתעפש, אך של רבים כל חד וחד לפום טעמיה הוא, וכמו שאבאר בס"ד.

לרש"י "כל דבר שהוא של רבים אין להטריח עליו הרבה שאם תטריח יהיה כל אחד אומר יעשו חבריי" משום שכיון שסיבת הבדיקה אינה מעיקר הדין אלא לשמירה ודינא דרבנן הוא, יבואו בני אדם לומר אן אין חוששים מפני שאין אנו עוברים שם וכל אחד ותיורצו עמו.

וסיבת מה שכתב רש"י טירחא אע"פ שאין זה כ"כ טירחא ומי ששם מזוזה לבטח גם יבדקנה שלא יהיה עמלו לריק, אלא כיון שאין זה מעיקר הדין מיקרי טירחא היינו שרבנן הוסיפו דבר על הדאורייתא, אף שאין הדבר כ"כ קשה ומטריח מיקרי טירחא היינו שהוסיפו דבר לדעתם, וכיון שאין זה מעיקר הדין אוקמוהו רבנן על פעמיים ביוכל.

ומצינו כהאי גוונא דטירחא איקרי על דבר שתיקנו חז"ל אף שאין הנדון על טירחא בגוף או בממון ממש, גבי הלכות תפילת שבת דאי' בגמ' דמעיקר הדין היה להתפלל תפילת י"ח ברכות כמו שתקנו חז"ל אלא שלא הטריחו רבנן.

ותנמה **"חוקרי לב" (סי' נ"ד)** שהרי בשבת הוסיפו הרבה מזמורים וע"ז נימא דלא הטריחו רבנן, וכמו"כ יש קריאת התורה ארוכה.

ובאמת יתכן דלא הטריחו היינו בזמן בכח או בממון אלא שלא העמידו דבריהם על שבת, וביאור הטירחא שתקנה שתיקנו וראו לנכון לא לתקנה לשבת לא תיקנו, אף שמאידך גיסא תיקנו הרבה תקנות שיש בה טירחא דזה היו צריכין לתקן, ועל דבריהם דתפילת י"ח העמידו על עיקר הדין.

וכן מצינו גבי קידוש בדברי הב"י ונשמט כעת מזכרוני היכן הוא. **והאשכול כתב להדיא** "ובדיקה זו לא מפני כתיבתה אם היא כהלכתה דבדיקה זו קודם שיקבענה וכו' אבל דרבים הכל שומרי אותה בכניסתן ויציאתן" ונראה שמכוון בזה ממש כדברים האלה, דאי הבדיקה על איך נכתבה אינה צריכה, דהרי נבדקה והיא בחזקת כשרות כבר, אלא שמא נטשטש וכו' ואז יהיה סכנה וברבים אין חשש מפני שכיון שרבים אינם רוצים להיזקק מצוי שהנכנסין והיוצאין בודקין מעצמם וזה מה שכ' אבל דרבים הכל שורין אותה בכניסתן ויציאתן ולא כ' אבל דרבים אין חשש עיפוש.

והתוס' ישנים שנקטו משום סכנה היינו דכיון שיש סכנה בבדיקה ומטרת הבדיקה סכנה שלא יזיק שאין המזוזה כשרה לא ניקו ונעביד מילתא דסכנה בכה"ג.

והאמת דב' הגמ' אתי שפיר דבהיזקא איירי שאף ששלוחי מצוה אינן ניזוקי היכא דשכיח היזקא שאני וכולי מעשה דהתם היינו לומר שכיון שהבדיקה היא נגד היזק לא נסתכן בשביל מניעת היזק.

(מתוך הקונטרס על הל' מזוזה)

איתא בגמ' **יומא (דף יא.)** א"ל אביי לרב ספרא הני אבולי דמחוזא מ"ט לא עבדו להו רבנן מזוזה אמר ליה הנהו חזוק לאקרא דכובי הוא דעבידי א"ל ואקרא דכובי גופה תבעי מזוזה דהא אית בה דירה לשומר בית האסורין, דהא תניא בית הכנסת שיש בו בית דירה לחזן הכנסת חייבת במזוזה, אלא אמר אביי משום סכנה דתניא מזוזת יחיד נבדקת פעמים בשבוע ושל רבים פעמים ביובל, וא"ר יהודה מעשה בארטבין אחד שהיה בודק מזוזות בשוק העליון של צפורי ומצאו קסדור אחד ונטל ממנו אלף זוז, והאמר ר' אלעזר שלוחי מצוה אין ניזוקין היכא דקביע היזקא שאני דכתיב (שמואל א טז' ב) ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני ויאמר ה' עגלת בקר תחסר בידך ואמרת לזבוח לה' באתי.

וברש"י שם כתב בביאור הברייטא "נבדקת" שמא נרקבה או נגנבה, "ושל רבים" שערי חצירות ומדינות ועיירות.

ובהמשך גבי טעמא דשל רבים נבדקת רק פעמיים ביובל **כתב רש"י** "כל דבר שהוא של רבים אין להטריח עליו הרבה שאם תטריח יהיה כל אחד אומר יעשו חבריי".

וברמב"ם (פ"ה ה"ט) וז"ל: מזוזת היחיד נבדקת פעמים בשבוע ומזוזת רבים פעמים ביובל, שמא נקרעה ממנה אות או נמחקה מפני שהיא קבועה בכתלים מרקבת".

וכן **בשו"ע פסק (סימן רצ"א א')** "מזוזת יחיד נבדקת פעמיים בשבע שנים ושל רבים פעמיים ביובל" **והש"ך** נקט בטעמו כטעמא דרש"י וכן בבאר הגולה.

ובטעמא דמזוזת רבים נבדקת פעמיים ביובל ישנם עוד טעמים, מלבד מה שכתב רש"י דמשום טירחא שכל אחד יטיל על חבריו.

דבאשכול כתב (ה' מזוזה) טעמא דמזוזת יחיד נבדקת פעמיים בשבוע ואילו דרבים פעם אחת וז"ל: "ויחיד אינה נשמרת כ"כ מעיפוש המים, אבל רבים הכל שומרים אותה בכניסתן ויציאתן, ואינה צריכה בדיקה אלא פעמיים ביובל".

בתוס' ישנים נתקשו בדברי רש"י דמשום טירחא שכל אחד יטיל על חבריו נגעו בה, דא"כ מה שייך התם מילתיה דר' יהודה דארטבן וז"ל: "על כן נראה לרבי, דטעמא משום סכנה דאם יבדקוה תדיר יבא סרסר לידי סכנה וכו' ואע"פ שסכנה זו אינה אלא על הבדיקה מ"מ יש לחוש ג"כ בעשייה פן יאמרו כשפים עושה ל"י עכ"ל.

ואמרת אחכמה והיא רחוקה ממני, דבכולי סוגיא דיומא ובכולהו טעמי דראשוני יש להבחין ולהשכיל, **חזא**, כמו שהק' התוס' ישנים על פרש"י דמהגמ' משמע שהחשש הוא סכנה, ועוד דלכאורה איירי על שערי הערים ומה ראה רש"י צורך לומר ושל רבים שערי עיירות חצירות ומדינות.

ועוד כיון שיש סכנה נוקמינה אחזקתה ולא נבדוק כלל, ותו דנחלק בי מקום של סכנה לאינו סכנה.

ותו, אי משום טירחא אמרינן שכל אחד יטיל על השני ולא יבדקו לכך לא בדקינן ק' ממה נפשך אי חיישנן דהמזוזה יכולה להיות פסולה נימא שיבדקו דגם עתה שאנו אומרינן שלא יבדקו הרי אנו מקילין עליהם משום שיתכן שנמחקו אותיות והמזוזה פסולה, ורק משום שחיישנן שאם נאמר להם בודק לא יבדקו לכן אנו אומרים להם שאינם צריכי, ולא נראה שכוונת הגמ' דמוטב יהיו שווגין מדלא קאמרה כן, א"כ נימא שיבדקו ומי שיבדוק מה טוב ומי שיטיל אחד על חבריו יפסיד, אבל עדיף כן ממה שיהיו שנים רבות בלא מזוזה, וכיון שיש חיוב לבדוק מזוזה מי שלא יעשה כן יעבור על דבריהם, ובשלמא אי אמרינן דטעמא משום שפחות מתקלקל ברשות הרבים היה נוחא, אבל זהו תימא שאי הדעת סובלתה שמקום יחיד וצנוע נשמר פחות ממקום מגולה לשמש ולגשמים ורבים ממשמשין בו, וגם צריך ליתן את הדעת על הא דיש חזקת כשרות ומ"ט לא סמכינן על זה.

והקשה שבכולן הוא שהרי הנדון היה שלא לעשות כלל מזוזה, ומסיק משום סכנה שפעם אחת בדק וכו' ומאי שיאטיה דברייטא

ביאור העת רצון שבחודש אלול

(ד"ת אלו יהיו לע"נ רבי אשר בן יהודה)

לחדש עמם את הקשר מחדש, ולכן מאז שעלה משה לקבל לוחות שניות שהתגלה אז באותו זמן גילוי האהבה של הקב"ה לעם ישראל לקבלם שוב בתשובה, כן בכל שנה ושנה כאשר מגיע העת הזו שהוא חודש אלול מתעוררים שוב אותם רגשות אהבה כלפי עם ישראל לקבל את השבים אליו בתשובה, ולכן ימי חודש אלול מסוגלים ביותר שיקבל אותנו הקב"ה כאשר נשוב אליו.

ג. והנה יש לדקדק בלשון המשנ"ב שכתב כי באלו מ' יום התשובה מקובלת 'להיות לבו קרוב אל דודו בתשובה', שמשמע מזה שהמהלך של העת רצון שבימים אלו הוא לא רק מצד הקב"ה שקרוב אלינו יותר לסלוח לנו אם נעשה תשובה, אלא שבנוסף לזה נותן הקב"ה בלבנו רצון לעשות תשובה ולהתקרב אליו.

וכן הוא ג"כ משמעות הר"ת שהביא המ"ב בהמשך דבריו, 'ומל ה"א את לבבך ואת לבבי' שהוא ר"ת אלול שמשמעותו שהקב"ה מל את לבנו לרצות להתקרב אליו, ולכאוי צ"ב מקור ענין זה, שהרי לכאוי כל גילוי האהבה שהתגלה בלוחות שניות היה רק קרבה מצד הקב"ה לסלוח לנו אם נשוב אליו, והיכן מבואר גם ענין זה, שבנוסף לכך נותן בנו הקב"ה רצון להתקרב אליו.

אמנם נראה שהביאור בזה פשוט, שבאמת בריצוי שהתגלה בחודש אלול התגלה בזה רק אהבה מצד הקב"ה אלינו ולא שבנוסף לזה נתן בנו הקב"ה רצון להתקרב אליו, אלא שבעצם זה שמגלה הקב"ה כלפינו גילוי אהבה כ"כ עצום לשוב להתפייס לנו אע"פ שהכעסנו לפניו בעשיית העגל זה עצמו נותן לנו את ההרגשה לרצות שוב להתקרב אליו, שכאשר רואים אנו את גודל האהבה של הקב"ה כלפינו שעדיין חפץ בנו ואע"פ שהכעסנו לפניו זה עצמו מעורר בנו רצון לשוב אליו.

ד. והנה עוד מצינו בספרים ר"ת על חודש אלול והוא 'איש לרעהו ומתנות לאביונים', ונראה בביאור הקשר בין זה לחודש אלול, שכאשר רואים אנו את גודל אהבת ה' אלינו שמסכים להתפייס עמנו אע"פ שהכעסנו לפניו, מתעוררים אנו מזה לקחת ק"י לעצמינו למחול ולהתפייס עם חברנו אע"פ שהכעיס לפנינו.

הרה"ג ר' ברוך הכהן קרימלובסקי שליט"א כולל 'אמשינוב' צפת

הצעה לביאור מאמר המשנה שיעור תרועה כשלש יבבות לדעת הרמב"ם

במשנה היינו תרועות דכולא בבי, ולפי"ז נמצא דשיעור תרועה אחת היא יבבה אחת (שבגמ' וברמב"ם נקראת יללה).

אלא שצ"ב א"כ מאי קמ"ל מתני', דאם לומר היא גופא דאיכא ג' תרועות (והיינו משום דברישא תני שלש שלש ולא תני מנין התקיעות והתרועות) הא תני לה רישא שיעור תקיעה כשלש תרועות, והיה מקום לפרש דאתא לומר דשיעור תרועה כשיעור יללה שדרך בנ"א לילל, אלא דתני אכולא בבי לכך תני שלש יבבות, אבל א"כ אכתי קשה שהרמב"ם היה לו להביא שיעור זה, והרמב"ם לא כתב אלא דשיעור תרועה כשיעור שתי תקיעות, וכשיטתו ברישא דמתני'.

ונראה דעיקר מתני' להרמב"ם אתיא לומר דתרועה היא יבבה דנקראת יללה בלשון הגמ', [וכלשון הגמ' בהא ודאי פליגי דמר סבר גנוחי גנח ומר סבר ילולי יליל], ולשון מתני' 'שיעור' היינו לומר דאיכא ג' תרועות, ואע"פ שזה נכתב ברישא שם מ"מ ברישא אי"ז עיקר מקומו דשם בא לפרש שיעור התרועה, וכאן חזר לפרש עיקר מנין התרועות כדי לפרש צורת מצותן שהיא ביללה, כן נראה לכאורה לדעת הרמב"ם.

אלא שעדיין קשה קצת שלפי"ז הלשון שיעור דסיפא ורישא לאו חד גוונא הוא, דרישא היינו שיעור אורך התקיעה וכאן הוא שיעור מנין התרועות, וצ"ע, וה' יאיר עינינו בתורתו.

א. בשו"ע (סי' תקפ"א ס"א) נוהגים לקום באשמורת הבוקר לומר סליחות ותחנונים מר"ח אלול ואילך עד יוה"כ, ובמ"ב שם - ומה שנהגו מר"ח שאז עלה משה להר סיני לקבל לוחות אחרונות והעבירו שופר במחנה משה עלה להר שלא יטעו אחר עבודה זרה, והוי עת רצון, (ומקורו מהפדר"א פמ"ו), ואיכא אסמכתא מקרא 'אני לדודי ודודי לי' ר"ת אלול, וס"ת עולה ארבעים כנגד מ' יום מר"ח אלול ועד יוה"כ, כי באלו מ' יום תשובה מקובלת להיות לבו קרוב אל דודו בתשובה ואז דודו קרוב לו לקבל תשובתו מאהבה, ועוד סמך מקרא ומל ה"א את לבבך ואת לבבי זרע' ר"ת אלול.

הנה מבואר שמה שמי חודש אלול הוא עת רצון הוא משום שאז עלה משה להוריד לוחות שניות, ולפי"ז בהכרח שיוה"כ שבו נתנו הלוחות שניות שאז הוי העת רצון הגדולה ביותר, ולכן יוה"כ הוא יום סליחה ומחילה משום העת רצון שהיתה ביום זה.

אמנם יותר נראה לומר שמה שיוה"כ הוי זמן של סליחה ומחילה הוא מצד עצמו, שנקבע להיות יום של סו"מ, ולא משום הרצוי של הלוחות שניות שהרי קדם ללוי"ש, אלא שהתרצה הקב"ה לתת לוחות שניות דווקא מר"ח אלול כדי שיצא שנתנית הלוחות תהיה ביוה"כ שהוא זמן של סלוי"מ.

ב. ועכ"פ מבואר שמה שעלה משה לקבל לוחות שניות מר"ח אלול התגלה בזה ריצוי לעם ישראל, וביאור הענין, דהנה עצם קבלת התורה הרי הוא יצירת קשר בינו לבין הקב"ה, שמעמידים אנו בכך שאנו עבדי ה' ומוכנים לקבל עלינו עול מצוותיו והקב"ה מצידו מעמיד את מלכותו עלינו, וכמ"ש בפסוק בפרשת בחוקותי והייתי לכם לאלוקים ואתם תהיו לי לעם, וכאשר חטאו עם ישראל בעגל בטלו בזה את הקשר בינם לבין הקב"ה, שאמרו בזה שכביכול העי"ז הוא האלוהים שלהם ח"ו, ומאז עד ר"ח אלול נשארו עם ישראל במצב של ניתוק מסוים בקשר בינם לבין הקב"ה, ובר"ח אלול נתרצה הקב"ה לחדש שוב את הקשר בינו לבין עם ישראל.

וכ"ז הוא מגודל רחמיו ואהבתו של הקב"ה כלפי עם ישראל שאע"פ שהכעיסו לפניו ונתקו את הקשר עמו בכ"ז שוב התרצה הקב"ה



הערות בענין מצוות תשובה וכפרת יום הכיפורים

וכידוע שגדר פשע זה מרד כמבואר בגמ', ועוון זה מזיד, וחטאה זה שוגג, וא"כ הפסוק הקפיד על שבת ונגעים דווקא על עוון ופשע, וא"כ חייבי כריתות ומיתות בי"ד זה דווקא באופן שהיה שייך בחיובים אלו, ונמצא שעל עוון של חייבי כומ"ב בשוגג דין לא תעשה יש לו וממילא תשובה תולה ויוה"כ מכפר.

ואפשר לומר שזה אפילו כתוב מפורש בדברי רבינו יונה אם נדקדק סדר הדברים, **בשער ד'** (אות י"א) כתב רכבינו את החלוקה של כריתות ומיתות בי"ד ואח"כ ממשיך בענין יסורים והעצות איך לפדות אותם בדברים אחרים, ואח"כ (באות י"ד) כתב רבינו וז"ל והנה אנחנו חוזרים למענין דברינו בסדר הכפרות ונאמר כי כאשר יעבור אדם על כריתות ומיתות בי"ד בשוגג חייב להתוודות וכו' ומשמע ויעסוק בפרשת חטאת וכו', ודע כי השוגג ענוש יענש וכו', משמע מדברי רבינו שכריתות ומיתות בי"ד זה ענין נפרד ותקנתו תשובה ולימוד פרשת חטאת, ומשמע שאין זה נכלל בענין הקודם שיסורים ממרקים.

ובאמת שמצאתי אח"כ בדברי המבי"ט **בבית אלוקים** (פרק שביעי) שכתב שם מפורש וז"ל כי על השוגג על עוון שיש בו כרת חייב להביא קרבן בזמן המקדש ואין צריך יסורים למרק עוונות.

ומעתה אפשר להמשיך הלאה ולדון מה הדין של חילול ה' בשוגג האם נדייק את הפסוק אם יכופר העוון הזה לכם עד תמותון שגם דוקא ענין עוון אבל לא חטא, וא"כ חילול ה' בשוגג ג"כ תשובה תולה ויוה"כ מכפר, ובאמת שכך העלה **רבינו המבי"ט בבית אלוקים** (שם) וז"ל וכן כשחילל ה' וכו' אבל בשוגג אם חילל ה' בדבר שיש בו כרת יתכפר בקרבן ואם לאו אסור שלא יענש במיתה על חילול ה' כיון שלא היה כי אם בשוגג.

לסיכום: נמצינו למדים שתשובה תולה ויוה"כ מכפר שייך גם על מיתה בידי שמים ואפי' אם עבר על זה במזיד, ועוד שייך כפרת יוה"כ גם על כריתות ומיתות בי"ד אם עבר בשוגג, ויותר מזה התחדש שגם חילול ה' בשוגג לא נאמר בו את חומרת חילול ה' הנאמר בבביתא.

בענין חשבון עבירות ומצוות

ואת מצוותי תגלע נפשכם לבלתי עשות את כל מצוותי להפרכם את בריתי, שפירש שה הולך כלפי כמה חילוקים של אנשים וכלפי כל חלק התביעה מהם שונה.

אמנם חידוש נוסף **מחדש ר' ישראל** באגרת שם שאם אדם בתחילה היה לו בחינה קלה ואח"כ יצר לעצמו כבדות דנים אותו לפי תחילת טבעו, וכן להיפך אם היתה כבדות ואח"כ נהיה קל דנים אותו לפי ההתחלה, ובוה מפרש את מה שאמרו חז"ל בסוכה צדיקים נדמה להם כחר ורשעים נדמה להם כחוט השערה, עיי"ש.

מבואר **בגמ' יומא (פו.)** שאל ר' מתיא בן חרש את ר"א בן עזריה ברומי שמעתי ד' חילוקי כפרה שהיה ר' ישמעאל דורש, אמר לו ג' הן ותשובה עם כל אחד ואחד, **א'** עבר על מצוות עשה אינו זז משם עד שמוחלין לו שנאמר שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם, **ב'** עבר על לא תעשה תשובה תולה ויוה"כ מכפר שנאמר גוי, ג' עבר על כריתות ומיתות בית דין תשובה ויוה"כ תולין ויסורין ממרקינן שנאמר ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עוונם, אבל מי שיש בידו עוון חילול ה' אין כח בתשובה לתלות ולא ביוה"כ לכפר ולא ביסורים למרק, אלא כולן תולין ומיתה מכפרת שנאמר אם יכופר העוון הזה לכם עד תמותון.

ורציתי לדון בענין כריתות וד' מיתות בית דין, **א- בשער השלישי לרבינו יונה** מבואר בדרגות של העונות זה מתחיל מן הקל לחמור, ושם יש מצוות עשה ואח"כ לית ואח"כ מיתה בידי שמים ואח"כ כריתות ומיתות בית דין, ושם מחולק ליותר, דהיינו עשה, לאו שניתק לעשה, לאו שאין בו מעשה, לאו שיש בו מעשה, מיתה בידי שמים, כרת, מיתות בית דין, עבירות שהם ביהרג ואל יעבור ועבירות שאין חלק לעושיהן בעולם הבא.

וא"כ מצאנו כאן חלוקות נוספות, ויש לדון מה נכלל במה, וגם מיתה בידי שמים האם זה נכלל בלית או בכריתות, ורבינו יונה מפרש שכרת חמור יותר ממיתה בידי שמים ועיי"ש, וא"כ ייתכן שגדר לא תעשה שמהני לזה כפרת יום הכיפורים זה כל מה שנכלל מלאו הניתק לעשה עד חייבי מיתות בידי שמים, וזכור לי שכך ראיתי פעם תשובה של ר' משה פיינשטיין שכך מצדד להלכה.

ב- עוד נקודה שיש לדון האם חייבי כריתות ומיתות בי"ד, האם מדובר על סוג העבירה שעבר עליה שהחמירה תורה על עבירה זו בכרת ומיתות בי"ד, או שמדובר באופן שבעצם התחייב כרת ומיתות בי"ד, והנפק"מ אדם שחילל שבת נניח בשוגג, האם נדון את סוג ההעבירה וממילא יסודים ממרקים, או שנדון את החיוב שהיה צריך להגיע לו וממילא עד כמה שחילל בשוגג לא היה צריך לידון בכרת ומיתות בי"ד.

ואולי היה אפשר להוכיח מלשון הקרא שהביאו על חילוק זה, ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עוונם, ומדובר פה על פשע ועוון,

מבואר **ברמב"ם הלכות תשובה (פ"ג)** דכתב שהחשבון של העבירות מול מצוות זה דבר שרק ה' יתברך יכול לשקול את זה, ועיין **באור ישראל** (אגרת ח') דברים נפלאים מ"ט זה כך, והאריך שם בענין בחינה הקלה ובחינה הכידה ויש שם יסודות גדולים, ועיקר הנקודה שדנים את האדם לפי מה שקל וכבד לו לעשות, ולדוגמא עבירה שהיה כבד עליו לעשות עונשה פחות, דהיינו שעשיית העבירה היתה מאולצת יותר והיה קשה לו להמנע מזה העונש פחות, ואם יכל להמנע בקל יכבד עונשו, וכן בענין המצוות אם יכל לקיים בקל שכרות פחות ואם היה קשה לו לקיים שכרו גדול.

ומצאתי **באור החיים** בתחילת פרשת בחוקותי על הפסוק ו'אם לא תשמעו לי ולא תעשו את כל המצוות האלה ואם בחוקותי תמאסו

ה"ה ר' שלמה יצחק אורבך שליט"א
כולל 'חלקת יהושע' ביאלא

עמידה בשעת הוידוי

לפי"ז מובן פסק הברכי יוסף בשם הגט פשוט (או"ח סי' קלא' סק"ח) שזקן וחולה מותר להם לסמוך, ובמקראי קודש (ימים נוראים סי' מ"ו) למד שזה רק לצד הפמ"ג שיוצא בדיעבד.

אך אם ההגדרה היא דרך הכנעה בצורת האמירה כלפי זקן וחולה זוהי דרך הכנעה כלפיהם, משא"כ על שאר אינשי, ולב' הצדדים בפמ"ג לא יצטרך לחזור ודלא כמקראי קודש.

ובזה מיושב קושיית האמרי אמת כיצד התוודו בשעת סמיכה על הקרבן, הרי אסור להתוודות כשנסמכים, ולדברינו כיון שהקרבן בא על חטא, עצם כך שנסמך עליו רק מראה יותר את ההכנעה. עוד יש ללמד זכות על אלו שמתכופפים כפי הדין בוידוי ומחמת כך ללא משים (ובפרט כשמתפללים עם סטנדרים) נסמכים קצת על הסטנדר ולפעמים מגיעים למצב שאם ימשך הסטנדר הם יפלו שזוהי הסמיכה האסורה, מ"מ יש ללמד זכות דכיון דרוב הוידוי לא

ידוע שיטת הפמ"ג [מובא במשנ"ב סי' תר"ז סק"י] שדן לחיבי אחד שסמך בשעת הוידוי שיחזור ויתוודה.

מאידך בשמו"ע שגם שם הדין שמחוייבים להתפלל שמו"ע בעמידה, נחלקו המחבר והרמ"א (צד, ט') האם צריך לחזור ולהתפלל כשהתפלל בשיבה, והסכמת האחרונים ובכללם הפמ"ג שאין צריך לחזור ולהתפלל אא"כ נדבה, (והפמ"ג שם כתב שעדיף גם לא נדבה).

ואם כן צריך ביאור מאי שנא, מדוע החמירו במיוחד בדין עמידה בשעת הוידוי יותר מבשאר כל העמידות.

ובעצם טעם עמידה בוידוי כתב המשנ"ב משום דהוי דרך הכנעה, ויש מקום לומר שדרך הכנעה הוא לא כדן חיצוני שצריך וידוי וצריך דרך הכנעה אלא דין בעצם מהות הוידוי שכל עוד לא דרך הכנעה חסר כאן בכל מהותו של הוידוי משא"כ בשמו"ע.

לא בהכרח סתירה לדרך הכנעה, משא"כ בישיבה, (ולפי"ז ייתכן לחלק בצורת הסמיכה וכדלעיל).

מ"מ לכתחילה ודאי צריך להקפיד שלא להשען כלל ובפרט כשמתפללים עם סטנדרים גבוהים.

הרה"ג ר' ישראל יצחק ולדשיין שליט"א
כולל 'חלקת יהושע' ביאלא

בשיטות הראשונים באמירת כל נדרי והמנהג למעשה

בקיצור של"ה כתב שאומרים בעמידה דוקא ואם אמרי' שזה התרת נדרים אי"ש טפי.

ובשיטמ"ק כתב שנהגו שהש"ץ אוחז ס"ת בחיקו והטעם שתהא שכינה מסכמת עמהם בהתרה.

אמנם **בקצוש"ע** כתב שהמנהג ששניים מצידו הש"ץ אוחזים את הס"ת, וכך זה כמו בי"ד של שלושה, **ועפ"י הסוד** יש בזה הרבה ואכה"מ.

ויש שפירשי שזה שמקדימים אנו מתירין להתפלל על עבריינים היינו על אלו שנדרו.

והרא"ש כתב שאומרים ונסלח לכל עדת בני"י וגו' שצריכין כפרה על אותן נדרים שעברו (ובער"ה מזכירים אבל יש כאן מחילה וכו') כתבו הפוסקים שלאשה מספיק מה שמנתה בעלה שליח בער"ה, ואולי מהני גם שתמנה שליח את בעלה לכל נדרי, ועכ"פ מסירת מודעה מכאן ולהבא לעשות אף ביחידות.

וכל זה שיטה אחת – השיטה שאמירת כל נדרי ענינה התרת נדרים. אמנם הטור הביא שיטת ר"ת שכל נדרי לא שייך שיהיה התרת נדרים, וע"כ כתב לומר מיום כיפורים זה עד יום כיפורים הבעל"ט, וענינו מסירת מודעה על התרת נדרים מכאן ולהבא.

ואומרים את זה ביוה"כ כמו שאמרו **בגמרא בנדרים** (כג'): הרוצה שלא יתקיימו נדריו כל השנה יעמוד בר"ה ויאמר כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל, **וברא"ש** מביא כשבנביא יחזקאל קורא ליוה"כ ר"ה, ויש מבארים שאין הכוונה דווקא ר"ה אלא יום מסוים בשנה והנהיגו כן ביוה"כ, ועיין **תוס'** מש"כ שביוה"כ יש כנופיא גדולה לכך תקנו אז.

והראשונים הקשו הרי מבואר בגמ' שם בנדרים מבואר שענין מסירת מודעה לא דורשים ברבים שלא יבואו להקל כדן נדרים, ומכאן זה **הנמקו"י** דחה את דברי ר"ת.

וברדב"ז יישב שכיון שזה מסדר התפילה לא יבואו לזלזל ולא נחשב לדרוש ברבים.

ובתוס' תי' שכיון שאומרים בלשון ארמית אין מה לחשוש לזה. **ור"ת בספר הישר** כתב דכיון שבזמנינו ענין נדרים נעשה קל עדיף כבר לפרסם מסירת מודעה שלא יעברו. **ובמג"א** כתב שלפי טעם זה יש לכל אחד לומר את התנאי ולא מועיל במה שאומר הש"ץ, אמנם **באור זרוע** כתב שמספיק שהש"ץ מודיע וכל הקהל מסכימים עמו ומכוונים לדבריו.

ולפי שיטה זו אין צורך שיעמדו שנים מצידו הש"ץ עם ס"ת, **בברכי משה** כתב בזה שזה בשביל מה שאומרים אנו מתירין להתפלל עם העבריינים, ונשארים אח"כ כדי לא לשנות ממנהג הקדמונים ששברו שהכל נדרי זה התרת נדרים לעבר.

וכן לפי שיטה זו אי"צ לומר מבעו"י, מ"מ כתב **המג"א** עדתי לומר מבעו"י כיון דדומה להתרת נדרים כדי שלא יטעו לומר שיש התרת נדרים בשבת ויו"ט.

ור"ת לשיטתו שמה שאומרים ג"פ זה שכן לשון חכמים וכתבאר, או בשביל שכל הקהל יספיקו לומר כדלעיל.

ומה שאומרים ונסלח אח"כ, **במט"א** כתב שזה לא ענין לנדרים אלא מזכירים סליחה בתחילת היום שזה היום, ובראשונים מבואר שזה בקשת סליחה להבא, **ובביאור הגר"א ונמו"ק קציעה** תמה היאך שייך לבקש מחילה על להבא אטו ברשיעי עסקינו, **ובראש יוסף** ביאר שזה בקשת סליחה על עצם עשיית הנדר שהנדר נקרא חוטא. וזה השיטה שענין כל נדרי הוא מסירת מודעה על להבא שכל הנדרים יהיו מבוטלים.

ובנמקו"י דחה את שני השיטות האלו (כדנתבאר) וסבר שענין כל נדרי הוא תפילה להקב"ה שישלח ומחל על עוון נדרים ויהיו שביקין ושביתין מלפניו כאילו לא היו (ובאמת בחי' אדם כתב הנוסח יהא רעוא דיהון שביתין ושריקין, ומיד הביא את הפסוק ונסלח לכל עדת בני"י).

ובשבלי הלקט כתב בנוסח שמבקשים כפרה על עצם כך שנדרו נדר אף אם קיימהו שהנדר נקרא חוטא. **ובסידור רש"י** כתב הטעם שע"י אמירת כל נדרי יזכרו הנדרים ומי שלא הותר לו ילך לחכם.

כך זה לא סותר את הדרך הכנעה, [מה עוד שיש לצרף את **שיטת הגר"ז** שמספיק חלק מהוידוי **ולא כשעה"צ** שחולק בתוקף ומחייב עמידה בכל הוידוי].

עוד יש להוסיף שיש שדייקו שהפרמ"ג הסתפק בסמיכה דווקא, אבל בישיבה ודאי לא יועיל, ולשיטתם יש להסביר שסמיכה היא

אמירת כל נדרי ביוה"כ מוזכר כבר **בר"ן בנדרים** (דף כג'): וכן **בתוס'** שם, **ובשיטמ"ק** שם כתב דזה תקנת אנשי כנסת הגדולה תקנו להסיר מן המכשול כי כמה בני אדם יש שנודרים ושוכחים הנדר ואין באין לפני חכם להתיר ועוברין על נדרן בשוגג, ותיקנו שבתחילת יום הכיפורים בפתיחת תפילותיהם יתוודו ויתחרטו מנדריהם כדי שלא ישכחו הדבר וכו' עיי"ש.

והלבוש מבאר שמה שזה שתקן בלשון ארמי זה בשביל שהציבור יבינו מה שאומרים שאז זה היה לשונם.

ובטור מביא משיטת **ר' נטרונאי ושיטת רב האי גאון** שחלקו בכלל על המנהג הזה של כל נדרי.

ובטור הביא שנחלקו הראשונים האם כוונת כל נדרי זה לבטל את הנדרים שכבר נדרו או לבטל את הנדרים שינדרו מכאן ולהבא בשנה הבעל"ט.

והבא **שיטת הרא"ש** שכוונת התרת נדרים זה לבטל לאת הנדרים שעברו כדי לינצל מעונש נדרים שעונו חמור מאוד ויוה"כ אינו מכפר על זה, וכ"כ **התור"י** שכוין שמבואר **בגמ' כריתות** (דף כה). שחייבי חטאות ואשמות ודאין צריכין להביא חובתן אחר יוה"כ ה"ה מה שנדר חייבין לשלם. ולפי"ז אומרים בנוסח כל נדרי, מיום כיפורים שעבר עד יום כיפורים זה.

ובשבלי הלקט מביא שיש ראשונים שאף סברו שמברכין קודם כל נדרי "על מצות נדר ושבועה", וזה שייך רק לשיטות שמבטלין ומתירין הנדרים שעברו, (ולמעשה נקט השבלי הלקט שלא שייך בזה ברכה כיון שזה רק רפואה לנדר ותקנה ולא מצאה להתיר את הנדר).

ואף שכבר עשו התרת נדרים בער"ה מ"מ בשביל עמי הארצות שלא אמרו בער"ה תקנו לומר כל נדרי ביוה"כ, **כ"כ ר' חיים פלאג"י ובשולחן גבוה, וכ"ה בכה"ח**, ומאידך כתבו שאין לסמוך על כל נדרי גרידא ולא לעשות משום כך התרת נדרים בער"ה.

ולפי השיטה הזו שזה התרת נדרים כתבו כמה ראשונים שראוי להקדים אמירת כל נדרי קודם הלילה, כיון שבליילה זה כבר יו"ט ובשבת ויו"ט אין נשאלין אלא על נדרים שהם לצורך היום (כמבואר בשבת קנז).

אמנם בתפילה זכה ישנו **החיי אדם** לומר והנה אני מקבל עלי קדושת יוה"כ וכו', ואם אמרי' שאמירת כל נדרי לא אומרים ביו"ט א"כ איך אומרים תפילה זכה קודם כל נדרי.

ובאמת **בחיי אדם** כתב קודם כל נדרי ואח"כ תפילה זכה, וכן כשחל יוה"כ בשב"ק הרי המנהג לומר מזמור שיר אחר כל נדרי, **והגר"ש דבילצקי זצ"ל** כתב בספרו **זה השולחן** לקבל קדושת יו"ט אחר פעם ראשונה של כל נדרי.

אמנם המנהג שאומרים תפילה זכה קודם כל נדרי, ויש שכתבו שזה לצורך היום, **בזה השולחן** הביא סיבות הרוקח שדווקא שיש ציבור גדול שמתקבץ אומרים כל נדרי ולכן זה נקרא צורך היום, **והריב"ש** ביאר כיון שזה בשביל שיתכפר לו והיום זה יום סליחה וכפרה זה נחשב לצורך היום.

והגרש"ז כתב לומר תפילה זכה קודם כל נדרי, וביאר שקבלת יו"ט בתפילה זכה זה פרט להתרת נדרים ולגבי זה לא מקבל ע"י התרת נדרים.

ואופן התרת נדרים נעשה שכיון שכולם אומרים ויש יותר משלשה הרי זה התרה בפני שלשה, והחריטה **כתב הרא"ש** דאנן סהדי שכל אחד שעבר על נדרו מתחרט בזה כדי להנצל מן העונש (ובפרט ביוה"כ), והוסיף שם דמה שאי"צ פירוט כיון זה משום שדוקא שבא להתיר לו נדרו אולי יתיר לו נדרי מצווה אבל כאן לא מתירים נדרי מצווה.

והרא"ש כתב שלכך חוזרים ג"פ על כל נדרי כמו כל התרת נדרים זה אדם א', ב' **כתור"י** כתב בשביל שאדם של כיוון כפ"א יכוין בפ"ב, ג' **בראב"ן** כתב בשביל אדם שלא היה בראשונה יהיה בשניה וכו' וכתב שלכך מאריכין בו כדי שכולם יספיקו לומר לפחות פ"א, ד' בשביל נדרים שחזרו עליהם ג"פ כ"כ **בראש יוסף, ה' ברא"ש** הביא לטעם החולקים שלשון חכמים בכל מקום זה ג"פ וכמו מול זו וכו'.

ולמעשה **המנהג** שכוללים את שניהם וכן מנהג הישיבות והאשכנזים בא"י (כ"כ כלום א"י), וכן הובא נוסח זה **בחי אדם**, וכן הביא **בשע"ת** בשם **שאלת יעב"ץ**, וכ"כ **בשו"ת רדב"ז**. וכתב **הרדב"ז** שאף שבשנה ביטל הנדרים של השנה הזו מ"מ חוששים שנדר וזכר את התנאי ואעפ"כ נדר של זה לא מהני התנאי וצריך שוב התרה להנצל מעוון נדרים אלו. כל זה כפי שהובא בספר כל נדרי.

נמצא ג' שיטות, א' **שיטת הרא"ש** שכל נדרי זה התרת נדרים כדי זה, ב' **שי"ת** שכל נדרי זה מסירת מודעה על להבא לבטלם, ג' **שי"ת הנמקו"י** שזה תפילה להקב"ה שימחל על עוון נדרים (ולפי"ז לכאורה יש להזכיר את שנה שעברה, אמנם מצינו אף לשי"ת ר"ת שמבקשים מחילה על להבא ויל"ע). ו**במשנ"ב** סי' תר"ט ס"ק ב' פסק כר"ת וכתב שכן אנו נוהגין והלכך אומרים מיום כיפורים זה עד יוה"כ הבעל"ט, וכתב שצריך לומר דנדרנא ודמשתבענא לשון עתיד.



הרה"ג ר' יעקב משה הלוי שליט"א
כולל לתלמוד והוראה 'זכרון דב'

במצוות ישיבה בסוכה כעין תדורו

ואי איקלע ליה סעודתא אכיל לה בגווה, וגם בדף כח: (ד"ה בר ממטלתא) כתב רש"י דהטעם שכשהוא מעיין בתלמוד מותר לעשותו מחוץ לסוכה, דמצטער הוא ומצטער פטור מן הסוכה והאוויר יפה לו להרחיב דעתו.

מבואר להדיא ברש"י דעכ"פ לשון הוא חיוב להיות בסוכה ורק בעיוני הוא פטור משום מצטער, ולכך צריך לפרש דמש"כ רש"י עיקר ישיבת הסוכה אכילה ושתינה ושינה, ולא הזכיר שינון, הוא משום דאכילה ושינה א"א בשום אופן לעשותם מחוץ לסוכה דתמיד הם קבע [היינו אכילה יותר מכביצה], משא"כ שינון עצם השינון יכול להיות גם מחוץ לסוכה דכל פעם שיוצא מהסוכה לאיזה צורך עד שחוזר לסוכה ודאי הוא ממשיך לשון ואין בזה איסור מחוץ לסוכה כשינה מחוץ לסוכה, דבכה"ג אין זה קביעות של ישיבה שמחוייבת להיות בסוכה, ורק כשקובע עצמו לשון-זהו עסקו כעת זה הוי קביעות שמחוייב להיות בסוכה, ושאינו בזה אכילה ושינה שתמיד הם קביעות של ישיבה ומחוייבים בסוכה. אמנם **בתש"ב** (ח"א סי' ק') כתב כר"י ז"ל שאינו 'חיוב' בסוכה חוץ מאכילה ושינה, עיי"ש.

וגם **בתש"ו הרשב"א** (ח"ג סי' רפ"ז) לכאורה נראה שנקט שאינו חיוב בסוכה חוץ מאכילה ושינה עיי"ש.

אבל **באבודרהם** (הביאו **ביטושה"ע**) כתב בהדיא דהישיבה חובה היא בכל הימים, שא"א שלא יעמוד מעט בביתו או ביום או בלילה, וישן מעט ואותו מעט צריך לעמוד בסוכה וכו'.

וגם **בטור** (סי' תרל"ט וסי' תרמ"ג) מבואר שנקט דהישיבה סתם-טיול ושינון מחוייב סוכה, וגם טעון ברכה, אלא דנקט כר"ת שהברכה על האכילה פוטרת שאר הישיבות.

וכן מבואר **בב"י ורמ"א ושאר אחרונים** ז"ל **והמשנ"ב** [עד כדי שהצריך ברכה במקום שאין ברכה על האכילה לפטור הישיבה].

וז"ל **הגהות חת"ס** (ס"ס תרל"ט): ובסוכה דלא כתיב אלא שבעת ימים א"כ מחוייב בכל יום לישב ולדור בסוכה, רק לאכול אינו מחוייב אלא לילה הראשונה דילפינן ט"ו ט"ו מחג המצות אכילה דסוכה מאכילה דמצה, אבל ישיבה ודירה בסוכה חיובא איכא כל שבעה, וכן מוכח בשבת (דף קלא:) ובתוס' שם (ד"ה ואי מסוכה) וכו', והכלל דבסוכות תשבו שבעת ימים משמע חיוב לדור שבעת ימים כמו בביתו, ורק מי שאינו דר לעולם כגון שומרי גנות וכדומה אינו בכלל תשבו ותדורו, אבל מי שישב צריך לישב בסוכה.

ונפק"מ הרבה בכל זה כשאדם בא לביתו מביהכנ"ס וכדו' ובא להתיישב ולנוח או לספר עם בני ביתו וכל כיוצ"ב שמחוייב לישב בסוכה ולא בביתו, וכן בכל זמן שמספר עם חבירו וכיוצ"ב שכל זה הוא מצוות עשה דאורייתא להיות בסוכה לפי רוב רובם של רבותינו ז"ל ועיקר ההלכה, ואינו רק הידור מצווה אלא עיקר הדין ממש.

והשי"ת יזכנו לקיים המצווה כראוי.

הרה"ג ר' שלמה כהן שליט"א
כולל 'דעת שמואל'

בענין שלישית אפילו טפח בטפח שוחק

רובו של דופן עשוי, עכ"ל, ובפשטות משמע דרש"י סובר שדין של שלישית אפי' טפח זה לרבותא דמהני רוב דופן ולא בעינן כל דופן. ובאמת תוס' ביארו כן בלשון רש"י ז"ל **התוס'** עושה לו טפח שוחק קנה בפחות מג' סמוך לדופן לא יועיל ליחשב כטפח מחמת לבוד דהא לכך בעינן טפח שוחק כדי שיהא דופן זה רחב ארבעה טפחים

בגמ' סוכה (דף ז.) רבי סימון ואיתימה רבי יהושע בן לוי אמר עושה לו טפח שוחק ומעמידו בפחות מג' טפחים סמוך לדופן וכל פחות משלשה סמוך לדופן כלבוד דמי.

כתב רש"י ז"ל ומעמידו בפחות מג' סמוך לאי הדפנות ופחות מג' כלבוד והוא ליה כמחיצה של ד' טפחים ומשך סוכה שבעה נמצא

אך באמת בדברי רש"י נראה אולי שרמז קצת לענין זה דכתב בתו"ד והוא ליה כמחיצה של ד' וכו', וביאר שזה רוב, וכעת יש ג' שיטות בביאור הסוגיא, א- רק מדין רוב וכן כתבו התוס', ב- תוס' רא"ש ור"פ שזה רק מדין מחיצה ד', ג- הר"ן דביאר מדין רוב אלא דמוכרחים שיהא ד' טפחים.

עכ"פ דברי רש"י צריכים ביאור דא"א להשאירם סתומים ותמוהים כמו שנראה ע"כ, ונראה לבאר ביסוד מחלוקתם של הראשונים נחלקו אי שלישית אפילו טפח דין זה נאמר שצריך שהשלישית תהיה מחיצה סתם ולכן סברו חלק מהראשונים דהחוב הכי קטן של מחיצה הוא ד' טפחים או דנימא דשלישית אפילו טפח אי"ז כמחיצה סתם אלא בעי מחיצה של סוכה דוקא, ומחיצה של סוכה זה מחיצה שבעה ולא מחיצה ד' א"כ בעי מחיצה ז' וזה מה שסברו הראשונים כרש"י ואשר עמו דבעי רוב דופן. ועפ"י ביאור היטב דברי הר"ן שכתב דבעי רוב דופן משום דבעי דופן סוכה דוקא ולא דופן סתם, ועכ"פ כדי שיהא דופן ממש בעי לכה"פ ד' טפחים.

ולפי ביאור זה נראה לבאר ביאור נפלא ביותר בדברי רש"י שנראה כן ממש בלשונו דרש"י סובר באמת דבעי מחיצה ד' משום דפחות מזה ל"ח מחיצה אלא דבעי רוב דופן של סוכה ולכן כתב רש"י בזה הלשון, ומעמידו בפחות מג' בסמוך לאחת הדפנות ופחות מג' כלבוד **והוא ליה כמחיצה של ד' טפחים**, וא"כ כבר יש כאן לפנינו דופן לפי הפחות ביותר במקום חשוב שזה ד' טפחים, ואח"כ ממשיך רש"י ומשך סוכה שבעה, דזה החוב לפי המשך סוכה ולא כמו שכתבו הראשונים האחרים רק מצד ד"ט אלא מצד זה שמשך סוכה שבעה וא"כ ממשיך רש"י נמצא רובו של דופן עשוי, כלומר אחרי שכבר יש מחיצה מצד הלכות מחיצה דבעי לפחות ד' טפחים, כעת בתוך זה יש רוב דופן שזה פחות מג' טפחים.

ולכאורה ביאור זה מוכרח בדברי רש"י דאל"כ צ"ג מדוע כתב בלשון כזו מפולגת וכתב דהוי כמחיצה ד'.

ולפי כל הנ"ל מבואר היטב הדברים ומחלוקת הראשונים היא האם בעינן מחיצה של סוכה או בעינן מחיצה סתם שהיא המחיצה השלישית שכשירה אפילו בטפח.

כדפירש בקונטרס כדי שיהא רוב דופן דשיעורו בשבעה טפחים ומשאו ועוד דקנה מבטל ליה אורא, עכ"ל, מבואר להדיא דהסיבה שהדופן כשירה משום דהוי רוב דופן וזה מה שהלכה למשה מסיני בשלישית אפילו טפח.

אך יש ראשונים שלא הזכירו כלל את ענין זה של רוב דופן.

התוס' רא"ש כתב להדיא וז"ל ועושה לו טפח שוחק ומעמידו בפחות מג' סמוך לדופן כדי שיהא רוחבו ד' דחשיב מחיצה בכל מקום עכ"ל.

וכ"כ להדיא **תוס' רבינו פרץ** וז"ל עושה טפח שוחק והשתא כי מעמידו בפחות מג' הוא ליה לבד ומכחות ליה מחיצה ד' טפחים, עכ"ל, מבואר בדבריהם דמה שקבלנו הלכה למשה מסיני דשלישית אפילו טפח משום שעם טפח אפשר לעשות שיעור מחיצה הקטן שזה ד' טפחים ולא כרש"י ותוס' שהזכירו את הענין של רוב דבטפח זה אפשר לעשות רוב מחיצה של סוכה, ודברים אלו זה נראה מחלוקת ראשונים בביאור הלכה זו, וזה שתי שיטות אחרות.

אך לפי דברי הר"ן נראה שיש קשר בין הדברים, **דהר"ן** כותב את שני הדברים וז"ל עושה טפח שוחק ומעמידו פחות משלושה סמוך לדופן, דאע"ג דבטפח כל דהו איכא רוב דופן דהוי טפי משלושה טפחים ומחצה אפילו הכי בציר מארבעה לא חשיב בשום דוכתא, עכ"ל, ומשמע מדבריו דאף לדעת רש"י ותוס' הנ"ל לא מהני בדאיכא רוב דופן אלא בעי ארבע טפחים לפחות משום דפחות מזה לא חשיב דופן כלל, אך בפשוטם של דברים לא משמע שכתבו כן וזה קשה.

ובאמת האחרונים הקשו על שיטת רש"י, **והשפת אמת** כתב וז"ל בגמ' עושה וכו' פירש"י ותוס' כשי שיהיה רוב דופן עשוי, ולפי"ז למ"ד דשיעור סוכה ד' על ד' לא סגי בהכי, וגם לשיטת הר"ף לעיל עיקר שיעור סוכה הוא רק ו' טפחים וטפח דשולחנו הוא רק כדי שלא ימשוך אחר שולחנו ע"ש, וא"כ ליסגי הכא בפחות, לכן לולי דבריהם היה נראה הטעם דד' טפחים מקום חשוב הוא בכל מקום וכו' עכ"ל.

אך בכ"ז השפ"א השאיר בקושיא את דברי רש"י ותוס', והר"ן לא הקשה כלום על דבריהם אלא ביאר כן וצריך להבין מה באמת התכוונו רש"י ותוס' בדבריהם.

הרה"ג ר' אברהם ישעיהו ווינט שליט"א

כולל 'חלקת יהושע' ביאלא

דרשות שמהם נלמדים הלכות ד' מינים וכן כמה גדרים

ובריטב"א לא: דנ"מ אף לחזזית, ניקב, ונקלף]. ולעיכובא, בכל שבעה.

ד. מצווה הבאה בעבירה. ומח' אם פסול ד"ת או דרבנן, ואם פוסל רק למצווה ד"ת או גם על מצווה דרבנן. [נ"מ לגזול אחרי קניין שאין חובת השבה] ותלוי במח' הנ"ל אם לעיכובא ואם בכל שבעה. **ה. בוצע בוד ניאץ ה'** – לברכה, שלא יברך אף בכה"ג שיוצא יד"ח. [נ"מ לגזול, ולהגר"א אף אחרי קנייני גזילה]. בכל שבעה. [עומד לשריפה – יהיה כשר למצווה שא"צ לא שלם ולא שיעור].

והנה כמה כללים והגדרות בעניני ד' מינים. כל פסול הפוסל ברובו - יפסול בחוטמו בכ"ש (הגר"א). כל ספק פסול – בשאר ימים שמדברנן, לקולא. פסול שהסירו – מח' אם מהני. פסולי "מום" [לקיחה תמה] - רק ביום הראשון. פסולי "הדר" - למחבר והרמב"ם רק ביום הראשון, לרמ"א כל ז'.

יבש – מהותו כשהלבין מחמת היבשות, ובלאו הכי עדיין אינו בגדר יבש. נשרו – מתייחס למקצת. נפרצו – מתייחס לרוב. (רא"ש על ערבה). כבוש / מבושל - באתרוג פוסל, בשאר מינים לא, ומ"מ יש מחמירים בשאר מינים לא לכבוש במים מעלי"ע מחשש כבוש, ויכול להפסיק את רצף מעלי"ע ע"י שיוצא לרגע או יחליף המים. עציץ שאינו נקוב - מח' הפוסקים, עיקר להלכה שכשר, ומ"מ יש בזה הידור.

ירושלים, בין החומות - י"א דמצוותו דאורייתא כל שבעה, ונ"מ להחמיר בפסולי יום א' כל שבעה, וליתול פעם נוספת באותו יום אם נכנס לבין החומות.

קנייתם - עד שליש בדמים ליותר מהודר. [ויש הרבה דעות האם שליש בדמים או בגודל, והאם שליש ממה שחשב לקנות או מהמינימום שנצרך].

כתיב ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר פפת תמרים וענף עץ עבת וערבי נחל ושמחתם לפני ה' אלוהיכם שבעת ימים, ומזה דרשו כמה דרשות.

א. "ולקחתם" – לקיחה תמה [נ"מ לחסר, ניקב, נסדק, עומד לשריפה, ועוד]. ולעיכובא, רק ביום הראשון [ומח' במקדש אם כל שבעה].

ב. "ולקחתם" – לקיחה הניכרת [נ"מ לשיעור קטן]. (גמ' לה. על פלפלים, והובא בתוס ל.). ולעיכובא, רק ביום הראשון [ומח' במקדש אם כל שבעה].

ג. "לכם" – שלכם בממון [נ"מ לקונה מקטן, לשאול, ולגזול כשעדיין חייב בהשבה]. ולעיכובא, רק ביום הראשון [ומח' במקדש אם כל שבעה].

ד. "לכם" – לאכילה [נ"מ לאיסורי אכילה כאיסורי תרומה טמאה, ועוד]. ולעיכובא, רק באתרוג, כל שבעה.

ה. "פרי עץ הדר" – נאה בתוארו וגידולו [נ"מ ליבש, ו]. ובחת"ס – דגדרי הדר מסור לחכמים, גם לד"ת. ועיקר הדר הוא בראש כל מין ומין: אתרוג – חוטמו, לולב (שעיקר ראשו העלים) – התימות, הדס וערבה (שעיקר ראשם הענף דרך לפעמים מסתיים בעלה) – הענף. ולעיכובא, ומח' אם בכל שבעה.

דרשות מפסוקים אחרים שמצינו שדרשו מהם לענין ד' מינים. **א. "לא המתים יהללו יה"** – עפי' הירושלמי, ונ"מ ליבש. ולעיכובא, בכל שבעה.

ב. "זה אלי ואנוהו" – על כל מצוות שבתורה, להידור מצווה לכתחילה ולא לעיכובא, ובכל שבעה.

ג. שיהיה שמו עליו ("נדמה") [נ"מ לכל שינוי המונע שמו ממנו, כגון מורכב, צורתו או גודלו וכן עומד לשריפה שחסר בשיעורו,

בענין הדס יבש ויבש בראשו

בעליו שלדעתו לעולם נקראים בשמם בעצם ולא בעליהם כלומר נקטם ראש הערבה היינו העץ ולא עלה וכן שאר דינים וכן ביבש. ומי"מ אלו חידושי דינים שלא שמעתי כמותם וצ"ע בטעם ובסברה חילוקי הדינים הדס מערבה ולולב וכו'.

ד. **ובביה"ל** האריך בזה קצת וכתב דהב"ח פסיל ליה לגמרי אף כשאין לו אחר דיבש ראשו פסול ודאי אלא דיש לו תקנה לקטום ראשו דמכשרין, אבל הביא מכמה פוסקים דלא ס"ל כהב"ח ולהנ"ל גם רמב"ן וראב"ד ודאי לא ס"ל, אבל ר"ן ריטב"א ורא"ה ס"ל להאי דינא לפסול בראשו וא"כ ודאי ראוי להחמיר בזה. אמנם צ"ע מה חשיב טפי אי חומרת נקטם ראשו דס"ל לראב"ד בעה"מ ריטב"א ר"ן ורא"ה דפסול או חומרא זו דיבש ראשו דהיא רק לריטב"א ור"ן ורא"ה, ולרמב"ן וראב"ד וטור ושו"ע בהדיא כשר, ויל"ע. ומי"מ מסיק ביה"ל דאין למחות ביד מי שמקל בזה כשאין לו אחר.

ה. ובהא דכתב הראב"ד וכן הוא לכא"ו הטור דכיון דיכול לקטום ראש ההדס א"כ אף ביבש כשר כשלא קטם שפיר יכול לקוטמו, הקשה **בבכור"י** דלכא"ו לדין לא ס"ל כן שהרי בחזוית שעל האתרוג אמרין דאם קילפה וחזר האתרוג למראה אתרוג כשר, וא"כ להראב"ד נימא כיון דאילו קולפו כשר השתא נמי כשר. **ובביה"ל** דחה דבריו בפשיטות שאינו ודאי שיחזור למראה אתרוג ועל כן א"א לומר דאף עתה הוא כשר. אלא דעוררני להתבונן בזה ולתמוה מאוד על הדמיון מקושיא שאין שני הפסולים דומים זל"ז כלל, שחזוית היא מום פוסל וכל שלא הסירוהו פוסל, אבל כאן ביבש אין הנידון אי פוסל או לא אלא הנידון בשיעורו אימתי הוא פוסל ובעלמא ברוב הוא פוסל וכאן נסתפקו אם בעליונים לבד כיון שמצילים על הכל יפסלו את הכל ועל כן נסתפקו על מקום זה לבד אם הוא חשוב כ"כ לפסול בו לבד. ועל זה מוכיח הראב"ד והטור דכיון דיכול לקוטמו ש"מ אינו חשוב כ"כ שהרי בהעדרו כולו לא יפסול א"כ אין סברא דכשהוא קיים יפסול לבדו ואף שהוא מציל כשהוא לח וא"כ מה ענין זה לחזוית שהוא ודאי פוסל אלא שאם יורידוהו כשר, והכאן בשיעור היבש ומתי פוסל נסתפקו והכרענו שאינו חשוב כ"כ. והגדילו להקשות דאדרבה ליקשי טפי ממתני, היו ענביו מרובים מעליו פסול ואם מיעטן כשר, והשתא כיון שיכול למעטן אף בלא מיעטן יוכשר שהרי יכול למעטן, ובוודאי צריך לחלק להראב"ד כנ"ל או בדומה להנ"ל, דהתם הוא מום פוסל בוודאי ועד שלא יסירוהו הוא פסול משא"כ הכא אכתי לא ידעין אם יבש קצת כזה שהוא בראשו יפסול או לא, וצ"ע.

(מתוך הקונטרס חידושי הלכות ד' מינים)

בענין לולב שהתיבש ראש התיימה העליונה

שלא יגמר להם הדעת כי אם במחלוקת ולא תשוה להם ההכרעה ועל כן אם נמצא זמן שנתנו חכמים ליבשות וכליון הלחות כמה היה הדבר נכון ללמוד וללמד ממנו לכולם בדרך אחד ובזמן אחד. ואני רואה כי הדבר הזה נכון ללמוד אותו ממה שאמרו רבותינו ז"ל (ע"ז לב) בחרצנים וזגים של גויים שנאמר בהם לחין אסורין יבשין מותרין ופרשו בהן עד כמה הן לחין עד י"ב חודש וכו'. ומסיים בסוף על מה דאמרין י"ב חודש וז"ל אבל בודאי אם ישיגו אדם עליהם לקיים אותן בלחותן כגון שטמנם בדברים לחין יוכל אדם להעמידם כמה זמנים ועל זה לא נתנו חכמים זמן אלא הכל לפי מה שהוא עכ"ל.

וצ"ע כיצד הרא"ש הביא רק את תחילת דברי הראב"ד ולא הביא שהכריע שלמעשה הדין הוא שיבש הוא בי"ב חודש.

ונראה דהרא"ש באמת לא הביא שכך דעת הראב"ד אלא דעתו כתב שבתחילה דחה הפירוש של י"ב חודש והביא את **דעת הר"ז"ה**, וז"ל אין נופל לשון פריכה אלא באוכלין כדאמר בירקות דלחי יבשי מפרכי, [ואוון בכור מבואר **בפסחים** ס"ז: שנאכלים שהוא בכלל הסחוסים הנאכלים בשור הגדול] ומסתבר משיצאו מכלל הכמושים ועבר הלחוחות נקרא יבש עכ"ל.

והביא הרא"ש את דברי הראב"ד שמחלק בעניין היבשות אע"פ שדעת הראב"ד שאמת שהשיעור הוא בי"ב חודש מ"מ הביא את דבריו שמפרש ענין רמת היבשות אילו לא היה את השיעור של י"ב חודש כמבואר בדבריו שם. ובאמת אם שומר הלולב שלא יתייבש כנ"ל השיעור יהיה כשהלבינו פניו.

ונראה שיש נפק"מ בין דברי הר"ז"ה לדברי הראב"ד בביאורו מהו יבש, דלדברי הר"ז"ה כל שעבר הלחות נקרא יבש אע"פ שאינו לבן אבל לראב"ד אע"פ שיבש כל שלא הלבין אינו נקרא יבש.

א. הדס היבש פסול ואמרין **בגמ'** אפי' יבשו כל עליו אם נשתיירו ג' בדים לחים כשר והוא שיהיה בראשו [ומהו ג' בדים לחים רש"י פי' דהיינו ג' עלים בכל הדס והדס **והרא"ש** פי' עלה אחד בקן ג' קינים שלמעלה ואכמ"ל], והכי קי"ל אמנם בהיפך לא נתרבר דינו בגמ' שיבשו ג' עלים עליונים וכולו לח. וסוף דבר מצינו בזה מח', דהנה **הר"ן ריטב"א** והביאו כן **מהרא"ה** דס"ל דכמו שמצילים אלו העלים את הכל כן הם פוסלים את הכל. אבל **ברמב"ן** כתב מפורש לא כן דרוב וודאי מציל על שלושה אלו. **והראב"ד** נמי כתב דאף דג' עלים אלו מצילים מ"מ ביבשו הם מסתבר לקולא דהא יכול לקוטמם א"כ אף ביבשים כשר אלמא לא ס"ל סברא דכמו דמצילים כך פוסלים. וכן **בטור** כתב דהואיל ונקטם ראשו כשר יבש ראשו נמי כשר אלמא לא ס"ל האי סברא. **וב"ח ובי"ב** נחלקו טובא בזה, ואף דלהב"י רצ"ל דהר"ן פוסל משום דס"ל נקטם ראשו פסול לכא"ו צדקו דברי הב"ח דהכא בעלים עסקינן ובהא ליכא נקטם ראשו לכו"ע. אמנם סברת הב"ח לכא"ו ודאי פטור לא ס"ל כהראב"ד בהדיא לא ס"ל והרמב"ן כמו"כ כתב בהדיא לא כן.

ב. ובדברי הב"ח עצמו לכא"ו צ"ב דסותר דברי עצמו שכתב לעיל מיניה בהא **דהרמב"ם** לא הביא לברייתא דנשרו רוב עליו ופי' דה"ט דהרמב"ם הא ס"ל דסגי בשילוש אחד בכל ההדס ואפי' נשרו כל עליו א"כ ליכא נפק"מ ביבש דכ"ש הוא, ואי משום דבעין בראשו כתב **הב"ח** דהא כיון דנקטם ראשו כשר א"כ לא בעינן הג' בראשו ואף ביבש כן הוא דאף דכולו יבש לבד מקן אחד אפי' באמצעו כשר. אלמא הב"ח עצמו ס"ל להאי סברא דאי נקטם כשר יבש נמי כשר. ובשלמא למ"ד בעינן כולו משולש י"ל דס"ל דאף בראשו בעי שילוש ופסול ביבש. אמנם ג"ז צ"ב דהא יבש כולו כשר [ונשתיירו ג' עליון], וצ"ע.

ג. וסברת הראשונים דראשו הוא הדרו ויבש בראשו פוסל אף בכולו לח באמת צ"ב שלא מצינו כן בשאר מינים שהרי בלולב נקטם ראשו פסול או ניטלה התיימות ולכמה מהראשונים היינו התיימות העליונה, אבל יבש העלה הזה לא נפסל אלא ברוב העלים ורוב כל עלה. ואמנם **הר"ן והריטב"א** פירשו דעשו ראשו של לולב כחוטמו של אתרוג ונפסל ביבש בראשו, א"כ א"ש ולפי"ז מצינו ע"כ דדין זה של עשו ראשו כחוטמו הוא אף בהדס, וא"כ עולה דצריך לפסול אפי' ביבש כל שהו ולא כל השלושה עלים וזה לא שמענו וצ"ע. וכמו"כ בערבה נמי נימא הכי דאם יבש בראשו יפסל כולו כמו נקטם ראשו פוסל בערבה וזו לא שמענו. אמנם זה מצאתי **בהראב"ד** שכתב לפסול ביבש בראשו הלולב וההדס והערבה במשהו דהם כחוטמו של אתרוג וזה דווקא בעצו ולא

ואף **הריטב"א** (כט:) כתב כדברי הראב"ד שהביא הרא"ש וז"ל: וסימן יבשותו י"א שהוא כל שעברו עליו י"ב חודש שכל תוך זמן זה אינו יבש והביאו ראייה ממה שאמרו לענין חרצנים וזגין של גוים לחין כל י"ב חודש והוא בורכא כי מה ענין זה אצל זה דהתם כיון דכל י"ב חודש איכא שם לחלוחית יין הרי זה אסור אבל הכא תוך י"ב חודש הרי הוא מתייבש ובטל הדר. וגם אין לי לדון כאן להיות נפרך בציפורן שאין לידון כן בעץ כבבשר שהרי יהיה יבש מכמה שנים ולא יהיה נפרך בציפורן. ונראה דברי האומרים שפסולו כשאין בו לחלוחית כלל והוא כעץ יבש וסימנו כשנשתנה מראהו והפך לבן עכ"ל.

והמאירי כתב סימן היבשות וז"ל, ולולב קבלנו בו מאבותינו נ"ע כל שכולפין אותו העלה לשנים מצד אורכו והוא משתבר עכ"ל.

נמצא שיש ה' דעות בענין רמת היבשות: נפרך בציפורן (תוס' כט:), י"ב חודש (הלכות לולב לראב"ד ד"ה ואחר), משיצא מכלל הכמושים ועבר הלחלוחית (רז"ה מובא ברא"ש כט: אות ב'), הלבנו פניו (רא"ש שם ריטב"א כט:), כופלין העלה לאורכו ומשתבר (מאירי כט:).

ענין **רמב"ם** פ"ח מהלכות לולב ה"א שכתב דבשעת הדחק או שעת הסכנה לולב יבש כשר ולא שאר מינים, וכתב **הרב המגיד** שהרמב"ם למד כן מהגמ' לא. שאמר ר' יהודה מעשה בבני כרכים שהיו מורישין לולביהם לבני בניהם אמרו לו משם ראייה אין שעת הדחק ראייה. כלומר שלמד הרמב"ם שהשיבו לו שיבש אינו כשר לכתחילה אלא כשר רק בשעת הדחק.

וכתב **הראב"ד בהשגות** שאף בשעת הדחק פסול ומה שהיו נוטלין יבשין שלא תשתכח תורת לולב.

ובמ"מ הביא דברי **הרמב"ן** שדעתו כדברי הרמב"ם.

ובשו"ע סימן תרמ"ט סעי' ו' כתב דבשעת הדחק נוטלין אבל לא מברכין, **והרמ"א** כתב ויש מכשירין בלולב יבש אפי' לברך כדברי הרמב"ם.

ויש לדון בדעת הרמב"ם שלא בשעת הדחק שנטל יבש האם יצא או לא. וענין **פרי מגדים** תרמ"ה בד"א סק"ו ובמ"ז ס"ק ז' דאם יש לו לולב יבש אפי' שיש לחבירו לח יברך על שלו ולא של חבירו, ושם שיש לחבירו הרי זה אינו שעת הדחק. והפרי מגדים כותב שיטול לכתחילה כ"ש אם נטל שיצא, וצ"ע למעשה.

ע"כ התבאר מהו גמרא יבש. ויש לבאר כמה צריך להיות יבש כדי שהלולב יפסל מצד לולב היבש.

וכתב **הריטב"א** כט: והיבש הוא כל שיבשו רוב עליו ורוב כל עלה ועלה, ואם עליו הם לחים אע"פ שאין שדרו לח הרי הוא הדר, אבל אם העלים יבשים אע"פ ששדרו לח אינו הדר ופסול. ואית דאמרי אפיכא. [כלומר שרק השדרה פוסלת בלחות ולא פוסלת], ואית דאמרי דלא מפסיל עד שתתייבש השדרה ברובה ורוב העלין. והראשון נראה נכון אע"פ שאינו מצוי שיהיה שדרו יבש והעלין לחין עכ"ל. **מבואר ג' דעות:** א' רוב העלים יבשים - פסול אע"פ שהשדרה לחה. ואם השדרה יבשה והעלין לחין כשר. ב'. השדרה פוסלת ואם רובה יבשה - פסול אע"פ שהעלין לחים. וכן עלין יבשים ושדרה לחה - כשר. ג'. כדי לפסול צריך גם רוב העלין וגם רוב השדרה שיתיבשו - פסול אם או רוב העלין לחין או רוב השדרה לחה - כשר.

אמנם לגבי נקטם כתב **הריטב"א** וז"ל, אלא נראה בנקטם ראשו הינו שנקטם העלה העלין האמצעי העולה על כולם שהוא ראש ראש הלולב. אלא שהיה נראה שאינו נפסל אלא כשנקטם ראשו ברובו של עלה, וכן כתב הר"ר יונה ז"ל בשם רבותיו. אבל מכיון דקתני סתמא ראשו יש לחוש אפי' בנקטם כל שהוא, אע"פ שאין כן בשאר פסולי הלולב עשו ראש הלולב כחוטמו של אתרוג שהוא במשהו, וכן יראי מצוה חוששין וכן חושש מורי נר"ו. וכל שיבש לגמרי חוששין לו כאילו נקטם, וכן מה שכתוב בגמ' שדוק כפוף פסול היינו בעלה זה ובכל שהו לפי שאינו הדר, ואע"פ שאין הדור מתמעט בכך אלא במשהו מ"מ כיון שאינו הדר במיעוטו שוב אין לו שיעור להכשיר במשהו וכן הדין בכל מקום, וכל מדות חכמים כן הם. עכ"ל.

לכאורה מבואר הכא שאם יבש מעט בראש העלה האמצעי פסול, ובלבד שהלולב כהגדרתו לעיל. ומה שביאר דבעינן רוב העלין או רוב השדרה או רוב שניהם כדי שיהיה נפסל ביבש צ"ל מלבד העלה העליון. וצ"ב מדוע לא כתב זאת בתחילת דבריו במקומו בהלכות יבש. ענין **הזו"א** שביאר דברי הריטב"א שהוסיף הריטב"א דכל שיבש "לגמרי" וביאר דאין כוונתו ביבש דהפך לבן אלא יותר מכך רק ככה"ג חשיב כנקטם וז"ל: בריטב"א אחרי שכתב להחמיר בנקטם ראש העלה אמצעית בכל שהו, סיים וכל שיבש לגמרי חוששין לו כאילו נקטם, והמשך דבריו ז"ל שהיא הנהגה טובה ליראי מצווה, אבל מה שהוסיף בלשונו יבש גמור לא נתפרשה כוונתו ז"ל ובשיעור יבש פ"י בכלה לחלוחיתו וסימנו מראה לבן, אבל נראה דהכא כוונתו ליבש יותר דחשיב כניטל ואולי כונתו בנזיל במיעוט מעט וצ"ע, עכ"ל.

הנה **הראב"ד** הלכות לולב הביא שתי גרסאות בירושלמי, דאיתא שם בעי ר' אבא בר ממל קמי ר' אבין יבשה "ציצתו" מהו, ומה בין זה לקטום, א"ל זה הדור וזה אינו הדור. פירוש ציצתו התימות

העליונה, והירושלמי השיב שאע"פ שיבש התימה העליונה זה הדר משא"כ אם נקטמה כה"ג אינו הדר. והגרסה השניה בירושלמי יבשה "הוצי" מהו כלומר יבשו העלים והשיב הירושלמי שאע"פ שהעלים יבשו הרי הוא עדין הדר. וכתב הראב"ד שנראה לו כגרסה השניה. אמנם הוסיף הראב"ד על מה דאמרו בירושלמי שיבשו העלים של הלולב כשר וז"ל: מיהו מסתברא לי בלבד שתהיה התימה העליונה לחה, וכן אמרו בהדס שאם יבשו עליו ונשתתיר בו שלושה בדי עלין לחיין כשר, ואמר ר' חסדא ובראש כל אחד ואחד עכ"ל.

מבואר בדבריו דאע"פ שיבשו העלין כשר אמנם התימה העליונה צריכה להיות לחה, ויש לדון שכל עלה הלולב לחין אך התימה העליונה יבשה הא כל מה דפסל הראב"ד כשיבשה התימה העליונה הוא מאחר וכל העלין יבשו אבל אם כל העלין לחין אפשר שאע"פ שהתימה העליונה יבשה כשר, או דעיקר המכריע ביבשות [מלבד השדרה] הוא התימה העליונה [כעין מה שכתב הריטב"א שעשו את ראש הלולב כחוטמו של אתרוג]. ואם היא יבשה אע"פ ששאר העלין לחין הלולב פסול.

הנה כתב **השו"ע** תרמ"ה סעי' ה' לולב שיבשו רוב עליו פסול, כתב **המ"ב** בס"ק כ"ד ואם יבש העלה העליונה התימה פוסל הראב"ד. מבואר מהמ"ב שלמד בדברי הראב"ד שאע"פ שכל העלין לחין מ"מ אם יבש העלה העליונה התימה שפוסל הראב"ד וכתב **בשע"צ** ס"ק כ"ג שהמקור הוא פרי מגדים, ובאמת **בפרי מגדים** לא מוכח כן דהפרי מגדים בא"א תרמ"ה ס"ק ה' כתב דהראב"ד סובר דווקא יבש השדרה ואכן קיימא לן אף יבש העלין לחין ברוב העלים פסול, ואם יבש העלה העליונה התימה פוסל הראב"ד כלומר ואם יבש אף העלה העליונה אע"פ ששתם כשיבשו העלים כשר אם אף העליונה יבשה אף הראב"ד מודה שפסול.

והחזו"א (סימן קמ"ה אות י"א) כתב להדיא שאף לראב"ד אם רוב העלין לחין אע"פ שהתימה העליונה יבשה כשר. וז"ל: והנה לדינא בין לדעת הראב"ד בין לדעת הרא"ש יבש ראש התימה כשר דהא דתנן לולב היבש היינו רוב העלין כל עלה רובה כמבואר בריטב"א ומש"כ הראב"ד דביבשו כל העלין בעינן שהעלה האמצעית תשאר לחה כמו בהדס, היינו דוקא ביבשו רוב העלין כל עלה ברובה אז בעינן דעלה אמצעית תשאר רובה לח, אבל יבשה ראשה לא הוזכרה לפסול אף ביבשו רוב העלין כל עלה ברובה, וכשי"כ בלא יבשו רוב העלין כל עלה ברובה דאין יבשות התימה פוסלת, כמו יבשו עלין העליונים של הדס ורוב עדותו קיימת למטה, כמש"כ הטור סימן תרמ"ו בהכרעת הרא"ש וכמבואר בירושלמי דיבש אינו כנקטם, עכ"ל.

מבואר בחזו"א ב' דברים, א' דאף לראב"ד אם רוב העלין לחין אע"פ שהתימה העליונה יבשה כשר. ב' אף אם רוב העלין יבשים אם התימה העליונה יבשה בראשה כשר דלפסול צריך שרובה תהיה יבשה לדעת הראב"ד.

אמנם בריטב"א משמע דאף אם רוב העלין לחים ורק התימה יבשה פסול ואף אין צריך שרוב התימה אלא אף ראש התימה בלבד פוסלת. וכבר התבאר זה לעיל.

ענין **הגר"א** תרמ"ה סעי' ה' ס"ק י"ד דכתב דלדעת הריטב"א שפסולי הלולב הם בעלין ולא בשדרתו מוכח שגרס בירושלמי המבואר לעיל ביבשה ציצתו כלומר העלה העליונה והירושלמי ומשמע שהירושלמי פשט לקולא שיבש התימה העליונה אפי' לגמרי כשר ע"ש.

והנה **הגר"א** בסעי' ט' ס"ק כ"א הביא את דברי הריטב"א וז"ל: אבל (הרשב"א) [הריטב"א] כתב שראש העלה העליונה אפי' כפוף כל שהוא מיפסיל וכן כל הפסולין יבש וסדוק כי הימנך וכיוצא בהם שעשו אותו כחוטמו של אתרוג שכל הפסולין פוסלין בו במשהו לפי שאינו הדר וכן כאן בראש העלה העליונה, עכ"ל.

ולכאורה זהו דבר הגר"א דביאר כוונת הריטב"א שגורס בירושלמי שיבשה ציצתו הדר הוא דכשר, ומאידך הביא דברי הריטב"א דביש כל שהוא בראש התימה פסול.

ואין לפרש כאן כדברי החזו"א המובא לעיל ביבש בראש העלה הרי הוא כנקטם דווקא שיבש באופן דנופל במיעוט, משום שהגר"א כתב בפשטות שכל פסולי לולב כמו יבש סדוק וכו' פוסלים בראש העלה העליון. והשמיט יבש לגמרי משמע שלמד שהוא פסול יבש רגיל ולא נאמר כאן יבש מיוחד.

ומבואר עוד בגר"א שהירושלמי פשט שיבש התימות העליונה כשר אמנם **הב"ח** תרמ"ה סעי' ה' כתב וז"ל: בירושלמי לא אמרו כן דרך פסק אלא דרך דחייה דליכא למפשט לאיסור מנקטמו עכ"ל.

והחזו"א כתב על דברי הב"ח וז"ל: והב"ח ס' תרמ"ה כתב דבירושלמי נקט לה בדרך דחי' והוי ספק ונקטינן לחומרא, ולא נראה כן בראשונים שהרי הראב"ד נקט מהירושלמי להכשיר, וכן רהיט הירושלמי דכיון דביש עדיף מנקטם אין לנו לחדש פסול שלא שננה עכ"ל.

ולמעשה מקורות להחמיר ביבש ראש השדרה הוא רק פ"י הריטב"א ע"פ ביאור הגר"א דלביאור החזו"א הוא רק באופן שיבש באופן דנופל במיעוט, ואף לביאור הריטב"א הוא חומרא שהרי הריטב"א מדמה זאת לנקטם ובנקטם הביא ד' פ"י, א'. פירוש הראב"ד

שנקטם השדרה. ב'. שנקטמו רוב העלין. ג'. שנקטם רוב התיומה העליונה. ד'. שנקטם אפי' במשהו בראש התיומה העליונה. ורק לפי האחרון מחמירים שאפי' יבש בראשו דומה לנקטם. ומחמת דברי הראב"ד הפשטות שמחמיר דווקא כשרוב העלין יבשים בכדי להכשיר צריך שהתיומה העליונה תהיה לחה, אבל אם העלים לחים ורק התיומה העליונה יבשה כשר כדברי החזו"א. ואף אם נחמיר את דברי המ"ב שאפי' רק התיומה העליונה יבשה פסול, זה דווקא שיבשה רובה כדברי הראב"ד שתמיד נפסל בכל דבר בדי מינים דווקא ברובו.

העולה מן הנ"ל שהמחמירים הוא דעת הריטב"א שעשו ראש הלולב כחוטמו של אתרוג. והנה אף הר"ן כתב כלשון הזה בסוגית נקטם (סוף דף יד מדפי הרי"ף) וז"ל: וכן מה שאמרו בברייתא בגמ' (לא): לולב הכפוף סדוק בעלה זה אמרו ומשמע דמפסיל בכל דהו לפי שעשו ראשו לולב כחוטמו של אתרוג דאמרין בגמ' (לה): דאפי' בכל שהוא פוסל בו עכ"ל.

והשו"ע פסק דלא כדברי הר"ן הזה, דכתב בסימן תרמ"ה סעי' ט', וז"ל: אם כפוף בראשו פסול, ודווקא כששדרתו כפופה, אבל עליו כפופים בראשו כמו שדרך להיות הרבה לולבים כשר עכ"ל.

וכתב **המ"ב** (בס"ק מ"ב) ויש מן הפוסקים שמחמירים בזה, **ובשעה"צ** כתב דהוא הר"ן, והוסיף שהגר"א הביא שאף הריטב"א סובר כן, והוא הגר"א שהובא לעיל לגבי יבש, וסיים במ"ב שאכן המנהג להקל כשו"ע.

הלכך בכל מקום בין יבש ראשו בין בכפף וכדו' לכאורה השו"ע מכשיר והמנהג להקל.

הלכה למעשה: אם יבשו רוב העלין פסול. אם רוב התיומה העליונה יבשה המ"ב בדעת הראב"ד מחמיר, ושאר האחרונים מכשירים בדעת הראב"ד. אם יבש ראש התיומה העליונה כשר כן דעת רוב הראשונים וכן פסק השו"ע. וכתב המ"ב שנוהגים להקל. והגר"א מחמיר. בשעת הדחק יש מכשירים לולב יבש אפי' לברך עליו. אם נטל לולב יבש צ"ע אם יצא בדיעבד.



ענינים שונים נידונים הלכתיים שנידונו בבית המדרש

הרה"ג ר' נחום ולדשיין שליט"א
כולל 'עומקא דיהונתן' עמוקה

בפלוגתא דרב ושמואל בוסת הדילוג

בגמ' נדה סד. נחלקו רב ושמואל – בוסת הדילוג האם צריך ג' ראיות או ד' ראיות, ובמסקנת הגמ' ביארה שנחלקו האם הראיה א' מצטרפת לשלוש ראיות שצריך לחזקה או לא, ונראה בבאור מחלוקתם שישנם שני סוגי וסתות ששונים במהלכם זו מזו, האי – וסת הפלגה הב' – וסת החודש, בוסת הפלגה לכו"ע אין הראיה הראשונה מצטרפת, כיוון שהראיה שאנו באים לקבוע עי"ז את החזקה היא ראיה שבאה כתוצאה מתקופת העבר, והלכך ברור שכשאנו באים לקבוע וסת חדשה א"א לצרף ראיות מהעבר, ועוד שא"א לדעת מהיכן התחילה ההפלגה שמכוחה ראתה את הראיה א', שבשביל לחשבן הפלגה צריך שיהא ראיה קודם כי צריך הפלגה מזמן מסוים, ואת זה אין לעולם בראיה א'.

ובוסת החודש לכו"ע הראיה א' מצטרפת, בגלל שהראיה באה בגין יום הראיה, ויום הראיה לא קשור לעבר אלא להוה, ולכך הוא יכול להיות משהו חדש.

בוסת הדילוג הראיה באה בגלל יום הראיה (לפי רוב הראשונים) כמו בוסת החודש, מאידך א"א לראות את מהלך הדילוג בראיה הראשונה כי צריך דילוג מראיה קודמת, ואין. רב סבר שכשזה בגלל יום הראיה אין צורך שיהא מוכרך כבר מהריאה הראשונה את הדילוג, כי ב' הראיות הבאות שיש בהם דילוג מלמדים שכבר מהראיה א' התחיל מהלך של וסת חדש. מה שא"כ בהפלגה א"א לצרף את הראיה א' כיוון שזה קשור לעבר. שמואל סבר שבוסת הדילוג כיוון שזה וסת מאוד מיוחדת, (שהרי אם הראיה א' הייתה בט"ו לחודש והשני בט"ז מתבטלים החששות שנוצרו לנו מהראיה הקודמת), אז א"א לצרף את הראיה הראשונה, שהרי לא ראינו שום דילוג בראיה הראשונה, ואדרבא בחודש ב' בט"ו לא ראתה נתבטל הראיה הקודמת. משא"כ בוסת החודש אמנם לא מוכח בראיה א' שהראיה בגלל יום החודש מ"מ זה לא נתבטל בהמשך, א"כ שפיר אפי' לצרפו לחזקה.

הרה"ג ר' יעקב גולדשטיין שליט"א
כולל 'חלקת יהושע' ביאלא

בענין היתר אכילת מאכלות אסורות בשעת מלחמה

ברמב"ן פרשת ואתחנן (פ"ו פ"א) הביא דברי הר"מ (הל' מלכים פ"ח הי"א) דכתב חלוצי צבא כשיכנסו בגבול הגויים וישבו מהן מותר להם לאכול נו"ט ובשר חזיר וכיוצא"ב, אם רעב ולא מצא מה יאכל אלא מאכלות אלו האסורים, וכן שותה יין נסך מפי השמועה למדו ובתים מלאים כל טוב ערפי חזירים וכיוצא"ב, וכתב על זה הרמב"ן ואין זה נכון, שלא בשביל פיקוח נפש או רעבון בלבד הותר בשעת מלחמה, אלא לאחר שכבשו הערים הגדולות והטובות וישבו בהן התיר להם שלל אויביהם, ולא בכל חלוצי צבא אלא בארץ אשר נשבע לאבותינו וכו', כמו שמפורש בענין, ע"כ.

ובאמת זה צ"ב טובא בר"מ, דהקרא ובתים מלאים כל טוב דמיייתי הר"מ וכן מיייתי לה **בגמ' חולין** (ז). מיירי בארץ אשר נשבע לאבותיך, ואיך כתב הרמב"ם חלוצי צבא בסתמא, אך **דברש"י** שם (ד"ה אלא) כתב דכתיב ואכלת את שלל אויביך, ושם מיירי שלא בז' עמים, דכתב שם כן תעשה לכל הערים הרחוקות וגו', וצ"ב למה צריכי תרי קראי, וכן הר"מ דשרי בכל מקום למה נקט לקרא דמיירי בז' עממין.

ובמשך חכמה (פ' שופטים) הביא מהספרי ר"פ ואכלת את שלל אויביך, שבי' דבריו דבא להתיר דברים אסורים לאכול ואף בשאר עמים וכדכתב הרמב"ם, וכתב המשך חכמה וכמו שהותרה יפ"ת בשביה, ועוד כתב ובפסקא ר"א אומר כי החרם תחרימם, יכול תהיה ביזתם אסורה לך, פי' שיהיה חרם לשמים כמו יריחו שהחרים יהושע, ת"ל ובתים מלאים כל טוב, וכתב ולפי"ז אפשר

דמלחמת ז' עממים השוה לשאר מלחמות והא דכתיב ובתים מלאים כל טוב היינו להתיר דלאו חרם נינהו וכו', ומבואר בדבריו דלהכי נקט הר"מ לקרא דז' עממים לומר דאף בהם שרי, ולא דרש"י לאסור מקרא דהחרם תחרימם, וכתב עוד המשך חכמה אולם בחולין (ז) סבר רב דמותר וכו' אף שלא בשעת רעבון, והיינו דלא סבר כהספרי, רק הא דכתב ובתים מלאים כל טוב היינו להורות דבשבע שכבשו היו מותרים אף בשלא בשעת רעבון.

ונמצא בזה ג' שיטות, דלהרמב"ן כל ההיתר רק בז' עמים, ואף שלא בשעת רעבון, ולאו משום שאייתר בהו קרא, אלא כדכ' כי הטוב ההוא אשר ימצא בבתים המלאים מותר וכו' או הזכיר הבורות דרך מליצה להזכיר ריבוי הטובה, והשליט אותם בכל הנמצא בארץ במותר ובאסור, ומשמע שזה חלק מהמתנה של א"י שקבלו כל מה שבתוכה, ולהכי אין זה שייך לשנת רעבון, **ולהרמב"ם** שרי בכל הארצות ורק בשעת רעבון, וכתב במשך חכמה דהוא כמו שהותרה יפ"ת בשביה, ובדעת רב כתב **במשך חכמה** דיש שני דינים, דבכל הארצות שרי רק בשעת רעבון, ובז' עממין אף שלא בשעת רעבון.

והנה **במנחת חינוך** (מצוה תקכ"ז) כתב דנראה מסברא דהא דאשתרי לר"מ ולרמב"ן לכל מר כדאית ליה היינו דברים שאסורים רק לישראל, אבל דבר שאסור לב"נ ג"כ כמו אבמה"ח אסור לחלוצי צבא כיון דאסור אף לב"נ לא מסתברא דיהא מותר להם מאי דאסור לכל באי עולם, **ובאבי עזרי** (הל' מלכים פ"ח הי"א) פי' דלר"מ

אסור לאכול עוד, וכמו יפ"ת שהותר רק ביאה ראשונה, וכן לשון הרמב"ם אם רעב, וכשאכל אף כשאינו שבע אפשר שכבר אינו נקרא רעב, ובדברי הר"מ שכתב ויכבשו אותם וישבו מהן, צ"ב לנצי"ב דמתחילת המלחמה צריך להיות מותר וכדכתב הרדב"ז משנכנסו לגבול הגויים.

בנביא יהושע (פ"ז פכ"א) ואראה בשלל כתב רש"י התבוננתי כמה שכתב בתורה ואכלת את שלל והיינו דעכן סבר דהחרם מותר משום ואכלת, וכתוב **בקינות** (קינה יט) עכן מעל בחרם בלי מצא מען, והיינו שטענתו לא היתה טענה, דעל איסור החרם שזה איסור הקדש, לא מהני ואכל, ולנצי"ב מבואר שפיר דכל ההיתר הוא בדברי אכילה, ועכן מעל בכסף וזהב, ולמשך חכמה דמשום יפ"ת, יש לדון אם זה אף שלא בדברי מאכל, אך פשוט הר"מ משמע דזה רק במאכל, אך **ברמב"ן** כתב ולכן יזכיר כאן בפרשה שאחרי כן מזבחתייהם תתוצו וגו', לאבד ע"ז ומשמשיה ושאר כל הנמצא בארץ מותר, ומשמע בזה דאף שלא דבר מאכל שרי, וא"כ צ"ב מ"ש איסור הקדש, ואפשר דהקדש חל אחר שזכו בשלל, וההיתר הוא בשעת הזכייה, ולאחמ"כ יכולים להקדיש ולאסור, וכן להרמב"ן דההיתר משום מתנת א"י ההיתר רק בשעת המתנה ולא באיסורים שחלים אח"כ, ואפשר דעל איסורים שחלים אחר הזכייה חשיבי כעל שלל דידן, ולרמב"ן דההיתר משום מתנה הוא רק בשלל דידהו, ורק לסברת הנצי"ב הוא גם בשלל דידן, אך לסברתו הוא רק במידי דאכילה, עוד אפשר להמנ"ח דדבר האסור לב"י לא הותר, והוה הקדש דבר האסור לב"י, דאסור להם משום גזל.

שמדמה את זה ליפ"ת ושם הותרה אפי' א"א שגם לב"י אסורה וכו', ולפ"ז יוצא דבא"י דשרי רב אפי' שלא בשעת רעבון, אך יש בה גם את ההיתר של שעת רעבון ומשום יפ"ת דלא גרע משאר ארצות, ונמצא דבשעת רעבון יהיה מותר בה אף מה דאסור לב"י, משא"כ שלא בשעת רעבון.

ובעצם הדברים צ"ב דמשמע במשך חכמה דבא"י ההיתר הוא אף שלא בשעת רעבון, ולא דנתחדש עוד היתר חדש משום מתנת י"י, **וברדב"ז** (הלכות מלכים) כתב דלר"מ במלחמת שאר עמים אינם צריכים לטרוח לבקש מאכל היתר כיון שנכנסו לגבול הגויים אם ילכו לבקש מאכל היתר יקומו עליהם הגויים, והביא להא דאמר"י צרים על עיירות של גויים ואפי' בשבת וכו', ומייתר ראייה מדהתירה התורה בז' עמים כל מאכל איסור ואפי' בלא צורך, במלחמת שאר הגויים נחתין תרי דרשי שלא יותר אלא ע"י צורך, שאין להם מה לאכול, ובגבול הגויים, ע"כ, ומבואר בדבריו בר"מ כדכתב המשך חכמה ברב, דבא"י שרי שלא ברעבון, והר"מ איירי בשאר עמים ונקט לקרא דא"י דמזה ילפי' לשאר עמים ולא מקרא דואכלת.

ובסברתו דרדב"ז בהיתר דשאר עמים כתב כעין זה **בנצי"ב** (פרשת ואתחנן) דל"ק בגמ' שהותר אף שלל ישראל, זה מטעם המלחמה שהיא עת סכנה, וכתב שכל הקפדה במאכלים בשעת מלחמה מביא לסכ"כ, וכתב על קרא דואכלת ושבעת דמותר אפי' כדי שביעה בלי חשבון ודעת, שאין באותה שעה זמן לחשוב בזה שמא יסתכן, וגם שבעה גורם בריאות יתירה הנדרש בעת מלחמה, והנה למשך חכמה והאבי עזרי דהטעם משום יפת תואר אפשר דכשאנו רעב כבר



הדגשות בענין המאמר בדיני תחומין (צפת- מירון)

ה"ה ר' שלמה יצחק אורבך שליט"א
כולל 'חלקת יהושע' ביאלא

בצורה משופרת יותר, עדיין מדובר ברמת עירוב יחסית נמוכה.

ו. כל היתר זה רק אחר עשיית עירוב בפועל או זכייה באופן ספציפי לכל אחד ואחד בעירוב ציבורי ולא דומה לעירובי חצירות שמועיל זכייה באופן כללי, וזה- א' משום שזה חובה שמפסיד ההליכה לכיוון השני, ב' משום שהכמות מוגבלת שצריך ב' סעודות לכל א' וא' ולא מספיק ב' סעודות לכולם. ז. לבני ספרד היתר ההליכה הוא חד כיווני ואסור לחזור, ובפשוטות **דברי המחבר** גם לפני שהאדם יצא מהעיר אסור לו ללכת אפי' מעט לכיוון המנוגד למקום השביטה ע"י העירוב תחומין, מה שיוצר מגבלה גדולה (ואמנם **במשנ"ב דן** להקל כל עוד לא יצא מהעיר אך לא הכריע כנגד רוב האחרונים).

ח. אף לבני אשכנז ההולכים **כדעת הרמ"א** שמרוויחים גם את עיר שלן בה וגם מקום הנחת העירוב, הכרעת השער הציון שזה רק אחר לינת לילה

ט. עירוב תחומין מועיל רק לצורך מצוה, אך נראה פשוט שלצורך תפילה נקרא צורך מצוה וודאי דלא גרע מטיול בפרדסים **שהרמ"א** הכריע שנקרא מצווה משום עונג שבת, ואפי' למחבר ייתכן ומוגדר כדבר מצווה ויל"ע.

י. מיותר לציין שהיתר עירוב תחומין אינו חלילה גם לענין טלטול (ולכן בימים החמים צריך להכין מים מבעוד מועד בדרך), אמנם ביו"ט (כגון בר"ה) מותר גם לטלטל, אך צריך להקפיד שלא לטלטל כלים של אחרים שלא השתתפו מעיו"ט בעירוב.

כל זה מקופיא לעורר לב המעיינים על גבי במה חשובה זו ואין הכוונה להכריע אלא רק לעורר והדברים ארוכים רק קצרה היריעה.

בימים האחרונים התפרסם מאמר המתיר ללכת באופנים מסויימים בשבת מצפת למירון ע"י עשיית עירוב תחומין. להלן מספר הדגשים חשובים שעל הקורא לדעת לפני שהוא משתמש בהיתר זה:

א. לדעת **הגר"א בוקוולד שליט"א** בעמח"ס '**קרית אריאל**' לא שייך כלל היתר זה, כיון שדין ריבוע העיר הוא דין במדידה ולא דין גמור, ולכן לשיטתו לא שייך לחשבון ב' ריבועים וממילא לא שייך עירוב תחומין כיון שיש למעלה מד' אלפים אמה.

ב. אם למתירים ההליכה מותרת רק דרך יער הבעש"ט ולא דרך הכביש, ואף לשיעור חזו"א יוצא שכפר עין זיתים כן בתחום, בהמשך הכביש יש קטע שמחוץ לתחום.

ג. יש לציין שיש שיעור מצומצם משיעור הגר"ח נאה ולפיו דרכי ההליכה ביער הבעש"ט אפשריים בצורה מאוד מסובכת ולא בדרך הרגילה בשביל, אלא מההר ליד קבר ר' שמעון בן מנסיא.

ד. כל חשבון זה הוא רק בהנחה שעירוב העיר מצרף כעיר אחת גם לענין תחומין, אך **בדעת החזו"א** הרבה למדו (**הגר"י ברטלר, הנהיבות שבת ועוד**) שסובר שאין עירוב מצרף לעיר אחת, ואם כן ייתכן ואזור התעשייה לא נחשב כחלק מן העיר, וגבולות העיר כלפי מערב מצטמצמים, [אמנם יש לציין שבספר **קרית אריאל** הביא בשם ר' **שמואל זצ"ל** שלמד אחרת בחזו"א ועירוב כן מועיל לצרף].

ה. גם אם כלפי צפת נחשב כעיר אחת בכדי לסמוך על כך צריך לסמוך שגם מירון וקדיא נחשבים כעיר אחת ע"י עירוב המצרפם, ואף שכיום נבנה קו עירוב חדש המחברם



בברכה מרובה אליעזר מזן צפת"ו

ככלות השלושים להסתלקותו לשמי רום של מרן שר התורה רבי ברוך שמואל הכהן דויטש זצוק"ל

נלב"ע י"ז מנחם אב תשפ"ה

להלן מקצת עובדות והנהגות

כפי שנמסר לנו מתלמידו מקורבו הרה"ג ר' יעקב ברונר שליט"א

גדלותו בתורה

היה מקפיד בשיעורים שמצטט מספרים, לקרא מבפנים הספר, ובתקופה האחרונה היה לו קשה לדפדף בספרים מחמת חולשה באצבעות, ושמו לב שלפעמים בשיעור כללי פותח את הספר וקרא מילה במילה בעל פה, כאילו קרא את הכל מבפנים.

פעם שאלו את הרה"י אם זה נכונה השמועה שאת שו"ת מהרי"ק ההדיר במהלך טיסה אחת לארה"ב, ולא היה ניחא לו בכך, ושאל וכי נראה לכם שב-12 שעות אפשר לעשות כזה דבר, ואמר שכשהוא טס עם הרבנית לטיפולים בארה"ב היה בצער רב, וכמה שנים שלא היה לו בית והיה מתארח אצל אנשים שם, ולא יכל לעמוד בצער, ואז הוא לקח על עצמו את ההדרת הספר שיהיה לו מחייב להשקיע ולהתרכז בתורה, ולהתנתק מהצער.

ובנותן ענין, תמיד היה אומר הרה"י, אנשים אומרים 'שהחיים הם טובים ומאושרים', ותדעו לכם שזה שקר, בחיים יש הרבה נסיונות והרבה קשיים, מי שאין לו את זה הוא לא חי, והדרך היחידה לעבור את הכל ולהיות מאושר זה מי ששקוע בלימוד.

פעם שאלו אותו על סתירה מסויימת בין שני כתבי האריז"ל, ועל אתר השיב שבאחד מכתבי התלמידים הפחות מפורסמים כתוב על אחד המקומות שזה טעות סופר, והמשיך דברי כמתנצל, אני לא בקיא בתחום הזה, אבל פעם כששהיתי בחו"ל התארחתי אצל יהודי אחד חסידי בשבת קודש והספר היה מונח שם, אז במשך השבת עברתי עליו (מתחילה ועד סוף).

גם בתקופה האחרונה ממש שהיו רוצים לראות אם הוא מגיב, היו אומרים לו חבורות והיו משנים את המראי מקומות, ומיד כשאמרו דבר לא נכון למשל ר"ן בדף ג' במקום דף ה' היה מיד מראה תגובה עם הגוף שמפריע לו שיש כאן טעות.

באחד השיעורים הקריאו לפניו ירושלמי ומיד אמר שזה לא ירושלמי, והראו לו בירושלמי בפנים, ובכל זאת טען בתוקף שזה לא נוסח של הירושלמי, ובדקו אחר כך ואכן ראו שבמהדורות הישנות של הירושלמי זה לא מודפס.

פעם ישב הרה"י עם חברותא בבית, ודפק אברך מהשכונה לבקש בהשאלה שלשה ספרים שאין ביניהם שייכות מסויימת, הרה"י חשב מספר רגעים ולאחמ"כ אמר לחברותא מגיע לו מזל טוב נולד בן, ואכן למחרת דפק האברך להודיע לרה"י על שמחת הברית לבנו, שאל אותו החברותא מנין הרה"י ידע כל זאת, והשיב לו שחישב מה המכנה המשותף בין ג' ספרים אלו, ומצא רק את הסוגיא של 'הטפת דם ברית', והבנתי שהוא מכין דרשה לברית.

שוב מעשה דומה, שדפק שכן בדלת וביקש ספר מסוים, והרה"י מיד השיב לו אתה מכין שיעור בענין פלוני ופלוני, כך גם ספרים אחרים, והרה"י הצביע לו על כמה מראי מקומות נוספים וסיים זה יעזור לך גם בענין שאתה מחפש.

הנהגת הבית

ידוע מה שאומרים העולם בשם מרן הרב שך שאמר שלמשפחת דויטש יצאו בנים ת"ח מפני שהיה שר אתם זמירות שבת, והרה"י לא היה ניחא לו בכך ואמר וכי נראה לכם שזה 'פטנט' ששרים זמירות שבת ויוצאים ילדים טובים, בשביל ילדים טובים צריך לעבוד, ושאלתי את הרה"י אז מדוע זכה אביו לכאלו בנים ת"ח? ואמר לי שמעולם לא ראה את אבא ואמא שלו מתווכחים על איזה שהוא ענין, תמיד מצאנו אצליהם קו אחד, לא היה שייך שנשמע מאבא משהו אחד ומאמא משהו הפוך, והוסיף, שלא תחשוב שלא היה באמת חילוקי דעות ביניהם, אמא שלי היתה אשה מאוד חכמה והיה לה דעה חזקה, אבל הם עשו את זה בחדר והחליטו מה שהחליטו ויצאו עם דעה אחת.

ובשבעה סיפר לי אחד התלמידים, שהרה"י אמר לו שהחינוך שקבלו בבית היה מאוד קפדני, והסיבה שבכל זאת יצאו ת"ח עובדי ה', שכנגד זה היה אהבה גדולה מאוד, ואמר שזה יסוד גדול הן בשלום בית והן בחינוך ילדים, שתמיד יש טעויות ולכולם יש טעויות, אבל על כל פשעים תכסה אהבה.

בהדרכה לבחורים לפני החתונה היה אומר, אברך צריך 'מכובדות' כלפי האשה, והביא שלש דברים, שלא לנסוע בטרמפים כשהאשה רואה, לא להרים אוכל מהרצפה ולאכול, ובפרט שלא לספר בבית אם משהו ביזה אותו בחוץ כגון בכולל וכיוצ"ב, כי הדבר מוריד את הערך של הבעל בעיני אשתו.

עוד כמה עובדות

הרה"י היה מוועדת ביקורת של תוכנת 'אוצר החכמה' מהדורת בני תורה, אך מעולם לא הסכים לבדוק ספרים של פרופסורים וכיוצ"ב, כיון שיש בזה אפיקורסות, והיה אומר שגם בגיל מבוגר אין ביטוח על זה.

בזמן האחרון שהיה קשה עליו הדיבור, הוא אמר לנו 'להגיד', וניסינו להבין מה הרה"י רוצה, וחזר שוב ושוב על כך, עד שאמר לנו 'להגיד כי ישר ה' צורי ולא עוולתה בו', והתברר שבאותו יום אמרו לו הרופאים שזה חולי שלא יוכל לקום ממנו, והצדיק עליו את הדין.

גם כשהיה במצב מאוד לא טוב והיו רוצים לראות אם הוא מגיב, היו אומרים לו חבורות והיו משנים את המראי מקומות, ומיד כשאמרו דבר לא נכון למשל ר"ן בדף ג' במקום דף ה' היה מיד מתחיל לזוז עם הגוף שמפריע לו שיש כאן טעות.

באחד השיעורים אמרו לרה"י שיש ירושלמי שאומר כך וכך, והרה"י אמר שאין כזה ירושלמי, והראו לו בספר שמצטט הלשון בירושלמי, ובכל זאת טען בתוקף שזה לא נוסח של הירושלמי, ובדקו אחר כך ואכן ראו שבמהדורות הישנות של הירושלמי זה לא מודפס.

בחור מאורס הגיע לרה"י לפני הפגנה ואמר לו שאמא שלו מפחדת שאם יעצרו אותו בהפגנה לא ישתחרר עד החתונה, ואמר לו הרה"י שזה לא פטור, ניסה הבחור לומר שאמא שלו מפחדת ועוד כיוצא בזה, ואמר לו הרה"י אני רואה שאתה לא תשמע לי, לפחות אל תשב בבית מדרש של הישיבה, תלך ללמוד בבית מדרש אחר שלא יהיה חלילה קרירות.

כשהיו תקופות קשות לציבור היה בוכה בתפילת שמו"ע שכל מי שהיה באזור היה נחרד ומזדעזע לשמע הבכיות.

תלמיד הגיע אליו שרח"ל גילו לו את המחלה הנוראה, הרה"י חשב מעט ואמר לו אתה בריא, ואכן אחרי שבועיים הבחור עשה בדיקות ונמצא נקי מכל שריד של המחלה, בחור אחר העז לומר לרה"י 'הנה מופת של הרה"י', הרה"י אמר לו זה לא מופת, ניסיתי להרגיש את הצער עם אותו תלמיד ולא הצלחתי, הבנתי שאין לו שום דבר.

בראש השנה אחד היה טעות לבעל תוקע, והרה"י לא החזיר אותו, והיה כמה בחורים שזה הפריע להם, וניגשו לרה"י אחר התפילה ושאלו אותו הרי לפי שיטה מסויימת זה לא היה טוב התקיעה, והסביר להם הרה"י- זה רק חומרא, ובן אדם לחבירו זה דאורייתא, [והוסיף להם שלפעמים שמחזירים בעל תוקע יוצא שכרו בהפסדו, שאם מתקנים אותו הוא נבהל מאימתא דציבורא ויותר קשה לו לתקוע ומגיע לטעויות נוספות מיותרות].



מלאכות שבת

הרה"ג ר' ישראל פרטוש שליט"א

מלאכת צידה (ב')

בחודש קודם ראינו שיש ג' שיטות בדין צידה בדבורים בזבובים, ודברי הטור והב"י בזה, ועתה נבא לדברי השו"ע למעשה.

בשולחן ערוך השמיט לדין זה זבובים בתיבה, ובביאור השמטתו כתב העולת שבת (שטז' ס"ג) שס"ל להשו"ע שפס"ר בדרבנן שרי [וע"ע כף החיים סי' ש"ד ס"ק ט"ו].

ומאידך מדבריו בב"י נראה שנקט להחמיר שסיים מי יקל ראשו נגד בעה"ת, וכבר עמד בזה בשו"ת זכור ליצחק (סי' פ"ו) וכתב דמהשמטתו בשו"ע נראה דהדר ביה, אמנם בשו"ת דבר שמואל (סי' קי"ז) פשט מדברי הב"י להחמיר בזה.

ומאידך דעת הרמ"א לאסור לסגור תיבה שיש בה זבובים, אמנם הרמ"א הוסיף שכל האיסור הוא דוקא בתיבה קטנה ומתבאר מדבריו שתיבה גדולה אין איסור כלל לסוגרה, וכן דקדק במג"א (שם ס"ק ז').

ובגדר קטנה כתב המג"א שאם אדם היה עומד בתוכה היה יכול לתפוש בשחיה אחת זהו קטנה ואם יותר גדול מזה זהו גדולה.

ובטעם ההיתר בתיבה גדולה כתב הפרמ"ג משום דהוי תרי דרבנן והיינו דגם זבובים אין במ"נ וממילא אין בצידתם איסור דאורייתא [ובדבורים דעת הב"י שבמינו ניצוד ודע שא"א שאין במנע ניצוד], וגם אין איסור דאורייתא אלא אם מטא להו בשחיה א' אבל אם לא אין איסור דאורייתא אלא דרבנן.

ובפשטות דבריו שתרי דרבנן זהו סיבה להיתר וכ"כ להדיא בתהלי"ד (ס"ק ג') (ונשאר שם בצ"ע מ"ד המג"א במקו"א שמבואר שאסור אפי' בתרי דרבנן), אמנם במשנ"ב (ס"ק ט"ו ובשעה"צ ס"ק י"ח) משמע שההיתר הוא משום שהיו דבר שאינו מכין ואף שהיו פס"ר מ"מ בתרי דרבנן שרי, אמנם מדברי הלבוש נראה שאוסר אפילו בתיבה גדולה.

היוצא שלדעת השו"ע תליא בפלוגתת האחרונים ולדעת הרמ"א יש להחמיר בתיבה קטנה ואין להחמיר בתיבה גדולה.

ובבה"ל (שטז' ס"ג ד"ה ויש מקילין) כתב שאם התיבה היא בספק אם יש שם זבובים אסור לסגור, [והנה הביה"ל הביא כן בשם הכרעת הטי"ז, אמנם המעיין בט"ז יראה שכן ביאר בדעת הטור, ומבואר שהתרומה אפילו בזה פליג ומ"ד רמ"א נראה שהכריע כדעת התרומה וצ"ע].

ובא"ר (ס"ק י') כתב שבימות הקיץ אין להקל בקיץ במקום שיש אוכלין כיון שהוא פס"ר, (והיינו שאף לקולת הטי"ז היכא שאינו ודאי בזה אין להקל), ומאידך בפמ"ג (בא"א שטז' ס"ק ט') כת דהיכא שיש אוכלים טפי יש להקל משום שהיו לא ניחא ליה שיטנפו האוכלים וכ"כ הביאה"ל (הני"ל).

וא"כ לכאורה בפח אשפה שיש בו אוכל וכדו' בימות הקיץ צריך ליזהר מלסגור דבזה ל"ש טענת הטי"ז כיון שהיה פס"ר וכן טענת הפמ"ג שהיו לא ניחא נמי לא שייכא הכא כיון שבזה הא לא אכפ"ל מהאוכלים [וכל דבר הפמ"ג הם לחלק בין לא ניחא ולא אכפ"ל דכל זבובים בתיבה הוי לא אכפ"ל ובאוכלים הוי לא ניחא ורק בזה מיקל].

וכ"ש שאין להקל בפעמים שזורקים לפח ירקות ועלים עם חרקים וכד' שיש להחמיר מלסגורם אם לא שהפח גדול, (ועיין במשנ"ב ס"ק י"ד שאם יש חור קטן בתיבה נמי שרי).

ועי' בשש"כ (פ' כ"ז סמ"ו) שכתב שאם הפריח הזבובים מהתיבה שרי לסוגרה, ובהערה ביאר שאפי' אם ודאי נשארו זבובים נמי שרי כיון שמעשיו מוכיחים שרוצה בפריחתם ולא בצידתם על כן יש להקל טפי בפס"ר דלא ניחא ליה.

בית הוראה

שע"י קהילת בני התורה בעיה"ק צפת ת"ו

שערי שמואל'

לע"נ רבינו מרן רח"י רבי שמואל אויערבך זצוק"ל

בנשיאות מורינו המרא דאתרא הגאון רבי עמי גורן שליט"א

זמני קבלת קהל מיוחדים ירח האיתנים תשפ"ו

מזרינו הרב שליט"א יקבל קהל בביתו בתיאום מראש בלבד!

החל מיום חמישי פרשת ניצבים ועד לערש"ק פרשת וילך – תשובה

בית הוראה מיוחד לענייני חולה ביום הכיפורים

ביום שישי ד' תשרי ערש"ק וילך – תשובה

בין השעות 11:00 – 12:30 בבוקר

ניתן לקבל כסיות מיוחדות לשתיית שיעורים לנצרכים לכך

בית הוראה מיוחד לענייני ד' מינים

במוצאי יום הכיפורים בין השעות 21:30 – 23:00

ביום ו' ערש"ק האזינו בין השעות 9:40 – 10:45

ביום ו' מזרינו שליט"א יענה לשאלות בביהמ"ד 'משכן יעקב' במסגרת חלוקת ד' מינים שע"י 'בני עליה'

דרשת שבת שובה מפי מורינו הרב שליט"א

בין קבלת שבת למעריב בביהמ"ד 'משכן יעקב'

ביום השבת קודם תפילת מוסף בביהמ"ד 'שערי חסד'

שמעו ותחיו נפשכם

רחוב לוחמי הגטאות 13 עיה"ק צפת | קו עדכונים 0796-077-483 | מזכירות 0533-177-437

ותן בלבנו להבין ולהשכיל לשמוע כללמוד וללמוד...

רוצה לזכות ללמוד וללמד ולנצל את הזמן בלכתך בדרך?

קו 'להוסיף לקח ופלפול' שע"י קהילת בני התורה בעיה"ק צפת ת"ו

להתחברות לקו ניתן לפנות להרה"ג ר' צבי קוגל שליט"א - 0583295654

-ניתן להשאיר ידיעות תורניות, שאלות, תשובות בהלכה ובאגדה-

השמיחה במעונם

שמחות- חודש סיון

ברכות מזל טוב שלוחות בזאת

להרה"ג ר' מרדכי גילרנטר שליט"א
ומשפחתו

לרגל הולדת הבן

להרה"ג ר' שלמה יצחק אורבך
שליט"א ומשפחתו

לרגל הולדת הבת

שיזכו לרוות מהם ומכל יוצאי
חלציהם רוב נחת דקדושה

ברכת ברוכים הבאים

להרה"ג ר' נפתלי בן ציון אקרמן
שליט"א ומשפחתו

להרה"ג ר' יעקב ברונר שליט"א
ומשפחתו

להרה"ג ר' שמעון אביאלי שליט"א
ומשפחתו

לרגל בואם לשכון בעירנו עיה"ק
צפת ת"ו

בברכת יישוב טוב

עם הופעת גליון זה ולקראת גליון הבא
שי"ל בעז"ה לחודש חשוון
להלן מספר הודעות

- עקב קוצר הזמן לא מוגה כל הצורך.
- ייתכנו שינויים קלים מהנוסחאות
שנשלחו למערכת.

- סדר הדברים הובאו באקראי ולפי
שיקולים טכניים ותוכן עניני.

- ניתן לשלוח הארות והערות קצרות על
הנכתב בגליון זה שיפורסמו א"ה במדור
מיוחד בחודש הבא.

- נשמח לקבל רעיונות למדורים, וכן
אברכים המעוניינים לכתוב על נושא
מסוים באופן קבוע- חודשי.

- ניתן לשלוח חדר"ת למדורים השונים
החל מלאחר שמחת תורה.

- תוכן הגליון הבא יפורסם א"ה לאחר
החגים, נשמח לקבל את רעיונות
הציבור.

מערכת 'אוה למושב לו'

ת.ד. לוחמי הגטאות 9 כ"א דירה 6
טל': 0533-177-437

להערות והארות ולקבלת הגליון במייל
למשתמשים באישור ב"ד 'משמרת חומותינו'

A0527677437@gmail.com@

חלק מהוצאות הדפסת הגליון נתרמו
לעילוי נשמת

שלמה בן חנה נלב"ע י"ח טבת תשפ"ה
רחל בת אסתר נלב"ע כ"ג אב תשפ"ה

תוכן הענינים

דבר המערכת- בכולהון איחרטנא בהון א

מורינו הגאון רבי עמי גורן שליט"א

שאלות לעיון ולחידוד ההלכה בעניני בורר ותשובתו הנלענ"ד בצידו א

הגאון הגדול רבי משה מרדכי קארפ שליט"א

שיעור פתיחה להלכות בישול ב

הגאון הגדול רבי פינחס שוב שליט"א

הערות הנוגעות למעשה בעניני התקיעות ויום הכיפורים ג

הגאון רבי יחיאל יהושע ברנדווין שליט"א

שו"ת בעניני ריבית בדברי המצויים ד

מדור מבי מדרשא- נידונים הלכתיים שנידונו בבית המדרש

אלול

הרה"ג ר' שמואל צולמן שליט"א

דין בדיקת מזוזות יחיד ורבים ו

הרה"ג ר' נריה כהן שליט"א

ביאור העת רצון שבחודש אלול ז

ראש השנה

הרה"ג ר' ברוך הכהן קרימלובסקי שליט"א

הצעה לביאור מאמר המשנה שיעור תרועה כשלש יבבות לדעת הרמב"ם ז

יום הכיפורים

הרה"ג ר' אליהו אפרים הכהן ברגר שליט"א

הערות בענין מצוות תשובה וכפרת יום הכיפורים ח

ה"ה ר' שלמה יצחק אורבך שליט"א

עמידה בשעת הווידוי ח

הרה"ג ר' ישראל יצחק ולדשיין שליט"א

בשיטות הראשונים באמירת כל נדרי והמנהג למעשה ט

סוכות

הרה"ג ר' יעקב משה הלוי שליט"א

במצוות ישיבה בסוכה כעין תדורו י

הרה"ג ר' שלמה כהן שליט"א

בענין שלישית אפילו טפח בטפח שוחק י

הרה"ג ר' אברהם ישעיהו ווינט שליט"א

דרשות שמחה נלמדים הלכות ד' מינים וכן כמה גדרים יא

הרה"ג ר' דוד משה הלוי גורית שליט"א

בענין הדס יבש ויבש בראשו יב

הרה"ג ר' יעקב הכהן קצבורג שליט"א

בענין לולב שהתייבש ראש התיימה העליונה יב

ענינים שונים

הרה"ג ר' נחום ולדשיין שליט"א

בפלוגתא דרב ושמואל בוסת הדילוג יד

הרה"ג ר' יעקב גולדשטיין שליט"א

בענין היתר אכילת מאכלות אסורות בשעת מלחמה יד

ה"ה ר' שלמה יצחק אורבך שליט"א

הדגשות בענין המאמר בדיני תחומין (צפת- מירון) טו

ביאורי תפילות ימים נוראים

הרה"ג ר' אליעזר מן שליט"א טז

עובדות והנהגות ממרן שר התורה רבי ברוך שמואל הכהן דויטש זצוק"ל

הרה"ג ר' יעקב ברונר שליט"א יז

מדור חודשי מלאכות שבת-מלאכת צידה (ב')

הרה"ג ר' ישראל פרטוש שליט"א יח

הוצאות הדפסת הגליון נתרמו ע"י הרה"ג ר' שאול הכהן ברזל שליט"א
לע"נ זקינו ר' אברהם צבי בן ר' מאיר פיש זצ"ל

נלב"ע כ"ז תשרי תשפ"ה

זכות זיכוי הרבים תעמוד לו ולמשפחתו להוושע בדבר ישועה ורחמים
ולהכתב ולהחתם בספרן של צדיקים גמורים אכ"ר